Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

1 АПРЕЛЬ ЖУМА № 64 (812).
Сотувда эркин нархда. 1994 йил.

● Диққат, янгилик!

ДОРИХОНАЛАР ХУСУСИЙЛАШТИРИЛМОҚДА

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Қарори

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ «РЕСПУБЛИКАДА УЙ-ЖОЙ ҚУРИЛИШИНИ РАҒБАТЛАНТИРИШ ВА РИВОЖЛАНТИРИШГА ОИД ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТУҒРИСИДА» 1994 ЙИЛ 5 МАРТДАГИ 774-СОН ФАРМОНИНИ АМАЛДА РУЁБГА ЧИҚАРИШ МАСАЛАЛАРИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Республикада уй-жой қурилишини рағбатлантириш ва ривожлантиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармонини амалга ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари:

икки ой муддатда Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларнинг бўш ва самарасиз фойдаланилаётган ер майдонлари ҳисобига якка тартибда ва кооператив асосида уй-жой қурилиши ер фондини шакллантиришни назарда тутган ҳолда аҳоли яшайдиган жойларда, шунингдек, йирик шаҳарларга туташиб кетган ҳудудларда ер майдонларини қайта рўйхатдан ўтказсинлар. Ушбу масала юзасидан таклифларни Вазирлар Маҳкамасига 1994 йил 1 июнгача киритсинлар. Бош вазирнинг ўринбосари К. Н. Тўлаганов бу таклифларни умумлаштирсин ва республика ҳукуматининг кўриб чиқиши учун тақдим этсин;

уч ой муддатда Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси билан биргаликда якка тартибдаги уй-жой қурилиши даҳаларини жойлаштиришни ҳисобга олган ҳолда аҳоли яшайдиган жойларнинг бош режаларига, муҳандислик инфраструктураси схемаларига тузатиш киритсинлар;

якка тартибдаги қурилиш устидан архитектура-қурилиш назоратини таъминлаш архитектура ва шаҳарсозлик ҳудудий бошқармаларига юклатилсин;

давлат мулки объектларини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришдан ҳамда уй-жой қурилиши учун ер участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқи берилганлиги учун тўловдан тушадиган маблағларнинг камида 50 фоизини аҳолининг ижтимоий таъминланмаган қатламлари учун уй-жой қуришни ва якка тартибдаги ҳамда кооператив уй-жой қурилиши даҳалари муҳандислик коммуникацияларини маблағ билан таъминлаш бўйича махсус счётга ўтказсинлар. Маблағ билан таъминловчи банклар қайд этиб ўтилган мақсадлар учун махсус счётлар очсинлар ҳамда маблағлардан мақсадли фойдаланиш устидан назорат ўрнатсинлар;

пайдо бўладиган масалаларни тезда ҳал этиш мақсадида якка тартибда ва кооператив уй-жой қурилишининг қандай бораётганлигини йилнинг ҳар чорагида кўриб чиқсинлар ҳамда уларни ҳал этишда тўрачилик ва сансалорлик ҳолларига йўл қўяётган шахсларга нисбатан қаттиқ жазо чораларини кўрсинлар.

2. Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси ҳокимликлар, маблағ билан таъминловчи банклар билан биргаликда 15 кун муддатда, якка тартибдаги уй-жой қурилишининг бошланиши билан боғлиқ ташкилий масалаларнинг бутун мажмуини ҳал этиш бир ой муддатда таъминланиши кераклигини эътиборда тутган ҳолда, якка тартибдаги уй-жой қурувчиларнинг аризаларини кўриб чиқиш, ер ажратиш, лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқишни, банк кредитлари олиш тартиби тўғрисидаги йўриқномани тайёрласин ва тасдиқласин.

3. «Ўзистиқболстат» Давлат қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳар йили марказлаштирилган сармоя маблағлари ва республика бюджети истиқболларини белгилашда аҳолининг эҳтиёжманд қатламларини, кам таъминланган ва кўп болали оилаларни, пенсионерларни, уруш ва меҳнат фахрийларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш ва ижтимоий ҳимоя қилиш учун уй-жой қурилишига лимитлар ва маблағларни назарда тутсинлар.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги «Ўзистиқболстат» давлат қўмитаси тақсимотини ҳисобга олган ҳолда 1994 йилда ана шу мақсадлар учун республика бюджетидан Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларига 90 миллиард «сўм-купон» ажратсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси ҳокимликларнинг буюртманомалари бўйича:

1994 йилда хусусий уй-жой қуриш бўйича энг яхши лойиҳалар, каталоглар асосида табиий-иқлим шароитлари ва миллий хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда лойиҳалар ишлаб чиқилишини;

кўп қаватли уйларнинг биринчи қаватларида савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларини уйнинг умумий майдонининг 10 фоизигача бўлган ҳажмда жойлаштиришни ҳисобга олган ҳолда намунавий лойиҳаларга тузатиш киритишни ёки янгиларини ишлаб чиқишни таъминласин.

5. Марказий банк, «Ўздеҳқончиликсаноатб а н к», «Ўзсаноатқурилишбанк», «Ўзжамғармабанк», «Ўзтадбиркорбанк»ка бир ой муддатда якка тартибдаги ва кооператив уй-жой қурилишини амалга ошираётган фуқароларга кредит беришнинг амалдаги қоидаларини Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 5 мартдаги Фармонига мувофиқлаштириш тавсия қилинсин.

6. «Ўзжамғармабанк» Молия вазирлиги, Марказий банк ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа банклари билан биргаликда бир ой муддатда махсус ссуда-жамғарма счётларини жорий этиш тартибини ишлаб чиқсин.

7. Бирлашмалар, корхоналар, ташкилотлар ва бошқа юридик шахсларга, мулкчилик шаклидан қатъий назар, меҳнат фаоллигини ошириш ва кадрларнинг муқим ишлашини таъминлашнинг самарали чора-тадбири сифатида якка тартибда ва кооператив уй-жой қурилишини амалга ошираётган ходимларга пай бадалларини тўлашда ва кредитни қайтаришда ўз маблағлари ҳисобидан молиявий ёрдам кўрсатиш бўйича улар билан шартнома-контрактлар тузиш тавсия қилинсин.

8. Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси 10 кун муддатда корхоналар ва ташкилотларнинг якка тартибда уй-жой қуриш ва уй-жой сотиб олиш учун ўз ходимларига, шунингдек, кам таъминланган, кўп болали оилаларга молиявий ёрдам кўрсатишга йўналтирилаётган даромадларига солиқ имтиёзлари бериш тартибини ишлаб чиқсинлар ва солиқ тўловчиларга етказсинлар.

9. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги ҳар йили жамоат ишларини ташкил этиш, уй-жой қурилиши ва уларни тузатиш, шунингдек, инфраструктура қурилиши ва улардан фойдаланиш билан боғлиқ қўшимча иш ўринлари ташкил этиш ёки мавжуд иш ўринларини сақлаб қолиш учун Қорақалпоғистон Республикаси Меҳнат вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар меҳнат, аҳолини иш билан таъминлаш ва ижтимоий ҳимоя қилиш бошқармалари тасарруфида қолдириладиган иш билан таъминлашни қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағларининг кўпи билан 5 фоизини Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг махсус счётига ўтказсин.

10. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги, Молия вазирлиги, Адлия вазирлиги, Ижтимоий таъминот вазирлиги ва бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда кам таъминланган ва кўп болали оилалар ҳамда аҳолининг ижтимоий ҳимоя қилинмаган қатламлари мақомини аниқлаш тартиби тўғрисидаги таклифларни бир ой муддатда Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

11. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Адлия вазирлиги ва давлат солиқ қўмитаси билан биргаликда икки ҳафта муддатда «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқ тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунига ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳасини Вазирлар Маҳкамасига тақдим этсин, унда республикада ишлаб чиқариладиган ва якка тартибда уй-жой қурувчиларга ҳамда уй-жой-қурилиш кооперативларига сотиладиган бинокорлик материалларини, шунингдек, уй-жой қурилишида амалга ошириладиган қурилиш ва махсус монтаж ишларини қўшилган қиймат солиғидан озод қилишни назарда тутсин.

12. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Вазирлар Маҳкамасининг тегишли бўлимларига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 31 март.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» 1994 йил 21 январдаги Фармонига мувофиқ, ташаббускорлик ва тадбиркорликни ривожлантириш, мамлакатимиз аҳолисини дори-дармонлар билан таъминлашни яхшилаш мақсадида куни кеча Вазирлар Маҳкамаси дорихона муассасаларини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида қарор қабул қилди. Бу билан турмушимизнинг яна бир соҳасида иқтисодий ислоҳотлар эшиги очилди, бозор муносабатларини янада кенгроқ жорий этиш имконияти яратилди. ЎзА мухбири Ғулом Мирзо республика «Фармация» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош раҳбари Ҳайрулла Раҳматуллаевдан ушбу ҳужжатни шарҳлаб беришни сўради.

— Қарорда кўрсатилишича, давлат тасарруфидан чиқарилган дорихона муассасалари мулчиликнинг хусусий, жамоа ва акционерлик шаклларига ўтказилади. «Фармация» ишлаб чиқариш бирлашмаси эса «Дори-дармон» давлат-акционерлик уюшмасига, яъни очиқ турдаги акционерлик жамиятига айлантирилади. Республика дорихона омбори ва «Фармация» ҳудудий ишлаб чиқариш бирлашмалари негизида ташкил этиладиган акционерлик жамиятлари, шунингдек, дорихона муассасалари ўрнида тузиладиган хусусий, жамоа ва акционерлик дорихоналари мазкур уюшма таркибига киради. «Дори-дармон» давлат-акционерлик уюшмаси ишлаб-чиқариш, хўжалик ва молиявий фаолият масалаларини тўлиқ хўжалик ҳисоби қоидалари асосида мустақил ҳал қилади. Айни вақтда янги тузилма дорихона муассасаларининг фармацевтика фаолиятини назорат қилишни таъминлайди, дори-дармонлар билан таъминлаш соҳасида халқаро ҳамкорликни амалга оширади. Уюшма фаолиятига раҳбарлик қилиш Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги зиммасида сақланиб қолади.

Хусусийлаштириш шароитида вилоятлар аҳолисини дори-дармонлар ва тиббиёт буюмлари билан таъминлаш қандай кечади? Вилоятлар, Тошкент шаҳар ва Қорақалпоғистон Республикасида мавжуд «Фармация» ишлаб чиқариш бирлашмаларининг вориси сифатида ҳудудий давлат-акционерлик бирлашмалари тузилади. Шаҳар ва туман марказий дорихоналари, дорихона муассасалари, шунингдек, республикамиздаги ва бошқа давлатларнинг жисмоний, юридик шахслари очиқ турдаги бу акционерлик жамиятининг қатнашчилари бўлиш учун имконият яратилади. Бирлашмалар ўз савдо корхоналари, шўъба корхоналари, фирмаларини очиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Қарорда аҳоли ва соғлиқни сақлаш муассасаларининг дори-дармонлар ҳамда тиббиёт буюмларига бўлган эҳтиёжини тўлароқ қондириш мақсадида дорихоналарни ҳам хусусийлаштириш кўзда тутилган. Дорихона мулкчилик қўмитасидан давлат ордерини олгач, юридик шахс ҳисобланади ва алоҳида мол-мулкка, ўз номи ёзилган муҳр ва тамғага эга бўлади.

Хўп, дорихона муассасалари хусусийлаштирилар экан, уларнинг иш йўриғида қандай ўзгаришлар бўлади? Шу пайтгача амалда бўлган тартибга биноан дорихоналарни зарур дори-дармонлар ёки тиббиёт буюмлари билан таъминлаш масаласи вилоятлар, ҳаттоки, республика даражасидаги тегишли ташкилотлар орқали ҳал этилар эди. Янги ҳужжат бу ортиқча марказлашувга барҳам беради. Эндиликда дорихоналар республика ҳудудидаги ҳамда хорижлаги таъминотчилар билан бевосита боғланавериши мумкин. Хўжалик-молиявий томондан мустақиллик ва банкларда ўз ҳисоб рақамларига эга бўлиш эса мазкур янги тузилмаларга эркин фаолият кўрсатиш, унумли меҳнат қилиш имконини беради. Хусусийлашган дорихона, асосан, юқори сифатли дори-дармонлар, тиббиёт буюмлари, зардоблар, вакциналар, доривор ўсимликлар, тиббиёт техникаси, оптика буюмлари, гигиена ашёлари, болалар озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда сервитамин маҳсулотларни етказиб бериш ва ишлаб чиқариш билан шуғулланади. Хусусий дорихоналарда заҳарли-наркотик доривор моддаларни ишлаб чиқариш, сақлаш ва сотиш тақиқланади.

Дорихона муассасаларини давлат тасарруфидан чиқариш билан боғлиқ ислоҳотлар республикада дори-дармон тақчиллиги сезилиб турган вақтда тўғри келмоқда. Шу боис қарорда тадбиркорларни руҳлантириш, ислоҳотлар жараёнини енгиллатиш мақсадида янги тузилмаларга вақтинча ёрдам ва имтиёзлар бериш ҳам кўзда тутилган.

Ўзбекистоннинг иқтисодий мустақилликка эришиш йўлидаги беш тамойилидан бири — давлат иқтисодий ислоҳотларнинг ташаббускори ва уларни ҳаётга татбиқ этадиган асосий куч эканини дорихона муассасаларини ислоҳ қилиш билан боғлиқ ҳужжатда ҳам янада равшанроқ кўринади. Айтайлик, янги тузилмалар аҳолини дори-дармон билан таъминлашга нисбатан фойдалироқ бошқа соҳаларга ўтиб кетиши мумкинми? Гап шундаки, хусусий мулкка айлантирилган дорихона ўзининг ишлаб чиқариш-хўжалик ва савдо фаолияти соҳасини ўзгартириш ҳуқуқига эга эмас. Бу муассасалар аҳолига ҳаётий зарур дори-дармон ҳамда тиббиёт буюмларини сотиши давлат томонидан шарт қилиб қўйилган. Шунинг баробарида, дорихоналарнинг республикамиз қонунларига зид бўлмаган фаолиятининг бошқа турлари чекланмайди. Белгиланган тартибдаги экспертизадан ўтмаган дори-дармонларни тайёрлашга, сотиб олишга, сақлашга ва аҳолига сотишга йўл қўймаслик мақсадида «Дори-дармон» давлат-акционерлик уюшмаси таркибида махсус назорат-таҳлил хизмати ташкил этилади. Мулкчилик туридан қатъи назар барча дорихоналарда сотиладиган дори-дармонлар сифат назоратидан ўтказилган ва уларга махсус рухсатнома берилган бўлиши шарт.

Ҳужжатда аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш масалаларига алоҳида ўрин ажратилган. Жумладан, республикамиз шифохона ва бошқа даволаш-профилактика муассасаларида кафолатли даволаш таъминланади, бу муассасалар ичида бўлган бюджет ва хўжалик ҳисобидаги дорихоналар хусусийлаштирилмайди, уларни давлат томонидан дори-дармонлар билан таъминлашнинг мавжуд тартиби сақланиб қолади.

Шунингдек, мулкчилик шаклидан қатъи назар, республиканинг барча дорихоналарида дори-дармонларни имтиёзли сотиш ҳамда дори-дармонлар билан имтиёзли таъминлаш харажатларини қоплаш тартиби ҳам ўзгармайди. Яъни, давлат 45 хил касаллик ва аҳолининг маълум гуруҳи, жумладан, иккинчи жаҳон уруши ва афғон уруши ногиронлари, уруш фахрийлари, Чернобиль фалокати қатнашчиллари, ёлғиз нафақахўрлар, уч ёшга етмаган болалар, саратон касали ва шу каби турли оғир дардларга чалинган беморларни имтиёзли дори-дармон ва тиббий буюмлар билан таъминлашни давом эттиради.

Ҳозирда мамлакатимиз дорихона муассасаларида масъулиятли ва умидбахш ислоҳотларни амалга оширишнинг истиқболли режалари белгиланган мазкур ҳужжатнинг тўла-тўкис бажарилишини таъминлаш юзасидан услубий ва амалий ёрдам бериш мақсадида Соғлиқни сақлаш вазирлигида тузилган махсус комиссия ўз фаолиятини бошлади.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Жаноби олийлари!

Муҳтарам Президент Каримов жаноблари!

Сизни янги 1373 мунаввар ҳижрий йил билан муборакбод қилишдан мамнунман!

Афғонистон Ислом давлати халқи ва ўз номимдан Сизга, жаноби олийлари, ҳукуматингиз ҳамда халқингизга энг яхши қутлов ва истакларимни йўллайман.

Афғонистон халқи бу йилда иқтисодий ва ижтимоий ҳаётда янги ютуқларга эришишига ишончим комил.

Биз мамлакатларимиз ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик муносабатлари минтақада ва жаҳонда вазиятнинг яхшиланишига кўмаклашади, деб ишонамиз.

Фурсатдан фойдаланиб, ўз номимдан ва Афғонистон халқи номидан Сизга энг қайноқ туйғуларимни изҳор қиламан ва Сизга, жаноби олийлари, ҳамда халқингизга бахт-саодат, мамлакатингиз тараққиёти йўлида муваффақиятлар тилайман.

Профессор Бурҳониддин РАББОНИЙ,
Афғонистон Ислом давлати Президенти.

АФҒОНИСТОН ИСЛОМ ДАВЛАТИ ПРЕЗИДЕНТИ БУРҲОНИДДИН РАББОНИЙ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Муҳтарам Президент жаноби олийлари!

Наврўз байрами муносабати билан йўллаган самимий табригингиз учун миннатдорчилик билдириб, Сиз жаноби олийларига сиҳат-саломатлик, бахт, қардош Афғонистон халқига тинчлик, осойишталик ва фаровонлик тилайман.

Ислом КАРИМОВ,
Узбекистон Республикаси Президенти.

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Танланднинг миллий байрами ва менинг таваллудим куни муносабати билан қутловингиз учун Сиз жаноби олийларига самимий ташаккур изҳор этаман. Фурсатдан фойдаланиб, Сизга энг яхши истакларимни баён қиламан.

Адульядет ПУМИПОН,
Таиланд қироли.

◉ УЗБЕКИСТОН—РОССИЯ

ҲАМКОРЛИК ҚИРРАЛАРИ

Бухоро вилояти билан Россиянинг Олтой ўлкаси ўртасида иқтисодий ва маданий соҳаларда ҳамкорлик тўғрисида ҳужжатлар имзоланди.

ЎзА мухбири Илҳом Сафар делегация раҳбари, Олтой ўлкаси ҳокимининг ўринбосари В. Коноваловдан Бухорога амалий ташриф якунлари ҳақида сўзлаб беришини сўради.

— Яқинда Москвада Россия ва Ўзбекистон давлатлари олий раҳбарлари учрашиб, кўпгина соҳаларда ҳамкорлик бўйича бир битимга келдилар, — деди В. Коновалов. — Бухоро вилояти ва Олтой ўлкасининг бирадарлашаётгани ўша учрашув натижаларининг дебочасидир. Тузилган шартномаларга кўра, бухороликлар бизга пахта толаси, эртапишар сабзавот ва мевалар, қоракўл терисидан тайёрланган кийим-кечаклар етказиб беришади. Ўз навбатида биз ҳам қишлоқ хўжалиги машиналари, улар учун эҳтиёт қисмлар, ёғоч ва ёғоч маҳсулотлари, лок-бўёқ, автошина каби халқ истеъмоли товарлари юбориб турамиз. Маданий алоқалар ҳақида эса шуни айтишим мумкинки, ўзаро концерт гуруҳлари сафарларини, спортчилар беллашувларини йўлга қўймоқчимиз.

(ЎзА).

● *Инсон, жамият, қонун*

БЕГОНА ЮРТДАГИ СОХТА КАРОМАТ СОҲИБЛАРИ

ЎТГАН ЙИЛНИНГ ЎЗИДАГИНА БЕШ ЮЗГА ЯҚИН ХОРИЖИЙ ФУҚАРО ХАЛҚАРО МЕЪЁРЛАРГА ЗИД ХАТТИ-ҲАРАКАТЛАРИ УЧУН ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАН ЧИҚАРИБ ЮБОРИЛДИ

Ўзбекистон жаҳоннинг турли мамлакатларидаги республикамиз билан амалий алоқаларни йўлга қўйишга, унинг тарихи, мислсиз тарихий меъморчилиги билан танишишга интилаётган барча кишилар учун ҳамиша эшикларини очиб қўйган ва бундан буён ҳам шундай бўлиб қолаверади. Мустақилликка эришиб, иқтисодиёт сиёсатдан устувор туради, деб эълон қилган Ўзбекистон барча қитъаларнинг турли давлатларидаги минг-минглаб кишилар нигоҳини ўзига жалб қилмоқда..

Мамлакатимизни кўпгина қўшни давлатларга нисбатан афзал қилиб турган яна бир муҳим жиҳат — бу ердаги осойишталик ва барқарорликдир. Бу вазият олға томон дадил ҳаракат қилишнинг асосий шартидир.

«Ўзгаларни ҳурмат қилсанг, ўзинг ҳам ҳурмат кўрасан», дейди доно халқимиз. Шу сабабли жаҳондаги кўп мамлакатларда таълим олаётган ўзбекистонлик ёшлар мустақил давлатларнинг қонунларини ҳурмат қилишмоқда ва уларга оғишмай риоя этишмоқда. Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас.

Афсуски, Ўзбекистонга келаётган кўп хорижий фуқаролар ҳамиша ҳам ўзларини муносиб тутишмайди, мустақил давлат қонунларини бузишади. Турли фирмалар ва компанияларнинг вакиллари бўлмиш бу фуқароларнинг айримлари тижоратга алоқаси бўлмаган ишлар билан шуғулланишмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг Ўзбекистонга келиш, кетиш ва фуқаролик бошқармаси ходимлари тушунтириб беришларича, хорижий фуқароларнинг мамлакатимиз ҳудудида бўлиши қоидалари етарли даражада содда бўлиб, ортиқча даҳмазалар талаб қилмайди. Бу қоидалар шундан иборатки, республикамизга келган кишиларнинг миллий паспорти, ижозатнома ҳужжатлари бўлиши керак. Ҳар бир хорижий фуқаро Ўзбекистонга келгач, Ички ишлар вазирлигининг Ўзбекистонга келиш, кетиш ва фуқаролик бошқармасининг энг яқин ҳудудий бўлинмасида ёки республика Ташқи ишлар вазирлигида ўз вақтида рўйхатдан ўтиши керак. Хорижий фуқаро зарур бўлган тақдирда ижозатнома муддати тугамай туриб унинг муддатини узайтириш тўғрисида жон куйдириши ёки ўз мамлакатига жўнаб кетиши керак. Бу шартлар оғир эмас, улар барча халқаро қоидаларга мос келади, десак фикримизга қўшилсангиз керак.

Бироқ Ўзбекистон Республикаси ҳукумати вужудга келаётган вазиятни ҳисобга олиб, 1992 йил сентябрида «Хорижий фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига келиши, кетиши ва ҳудудда бўлишини назорат қилиш самарадорлигини ошириш чоралари тўғрисида» қарор қабул қилишга мажбур бўлди. Бунинг сабаблари нимада?

Бундай қарор қабул қилинишига сабаб — аввало, хорижий фуқаролар сохта ҳужжатлардан фойдаланиб, ижозат тартибини кўплаб бузаётганида, наркотик моддаларни, «жонли товарлар»ни Шарқдан Ғарбга Тошкент орқали яширинча олиб ўтиш ҳоллари кўпайганидадир.

1993 йилнинг ўзидагина республика Миллий хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги, Ташқи ишлар вазирлиги кўрган чоралар туфайли Ўзбекистонда ғайриқонуний яшаётган икки мингдан ортиқ хорижий фуқаро аниқланди. Шулардан беш юзга яқини республика ҳудудидан чиқариб юборилди, 1351 тасига жарима солинди, 135 таси огоҳлантирилди, 3 тасига нисбатан жиноий иш қўзғатилди. Кўриб турибсизки, вазият жўн эмас. Чунки Ўзбекистон ҳудудида қонунга хилоф равишда яшаётган ҳар бир киши жиноятчилар таъсирига берилиб, ўзи ҳам жиноятчига айланиши ёки жамият уни ҳимоя қилмагани сабабли содир этилган жиноятлардан жабр кўриши мумкин. Ҳар қандай ҳолда ҳам улар ўз-ўзидан қийин аҳволга тушиб қолади. Тиббий назоратдан маҳрум бўлган ва одатда тартибсиз кун кечирадиган бу шахслар СПИД ва бошқа хавфли касалликларни тарқатиши мумкин.

Асосий тартиббузарлар кимлар?

Миллий хавфсизлик хизмати маълумотларига қараганда, тартибни бузиш ҳолларининг 265 таси — Покистон фуқаролари зиммасига, 329 таси — Хитой фуқаролари зиммасига тушади. Лекин бу соҳада Афғонистон Ислом давлати ҳаммасидан ўзиб кетди: ўтган йили бу давлат фуқаролари 631 марта қонунни буздилар.

Энг кўп тарқалган қонунбузарлик ҳоллари қандай?

Бу ўринда қуролли гуруҳлар Афғонистон ҳудудидан Ўзбекистон давлат чегарасини бузиб ўтишга уринаётгани ҳақида тўхталиб ўтирмаймиз. Чегарачиларнинг фидокорлиги туфайли бу уринишларнинг бирортаси амалга ошмади.

(Давоми 2-бетда).

Иқтисодий интеграция қирралари

Тола сифатини белгилашнинг янги услуби ўзбек пахтасининг жаҳон бозоридаги нархини кескин ошириб юборди

СИФАТНИ БЕЛГИЛОВЧИЛАР ҲАҚИҚАТ ҚИЛДИЛАР

«ТАРКИ ОДАТ — АМРИ МАҲОЛ» дейди доно халқимиз. Шунга ўхшаб, собиқ Иттифоқ даврида кечган етмиш йиллик ҳаётимиздаги баъзи бир кўникмаларимиз ҳозирги кунга келиб ҳам бўй кўрсатмоқда. Масалан, давлат андозаси тушунчасини олиб кўрайлик. Бир пайтлар Ер шаридаги қўриқликнинг олтидан бирини эгаллаб ётган ҳайҳотдек мамлакатда ишлаб чиқариладиган деярли ҳамма нарсага ГОСТ белгиланарди. Ҳамма бало шунда эдики, «марказ»да ўтириб, ўша ГОСТларни ишлаб чиқадиганларнинг кўпчилиги соҳани чуқур билишмасди. Бунинг устига на жаҳон тажрибасини, на халқаро бозор талабларини ҳисобга олмай, ҳал қилиб юбораверар эдилар.

30-йилларнинг охирида тегишли иттифоқ идорасида пахта толаси учун ҳам худди шундай ГОСТ ишлаб чиқилганди. Устига-устак толанинг пишиқлиги асосий сифат кўрсаткичи қилиб олинганди. Бу эса тасниф (классификация)лашнинг бугунги жаҳон қонун-қоидаларига зиддир. Ҳозир пахта толасининг узунлиги, пишиб етилганлиги ва ташқи кўриниши асосий мезон ҳисобланади. Нотўғри ГОСТ белгилаш пахта валюта ишлашнинг асосий воситаси бўлиб келган ва шундай бўлиб қолаётган жумҳурият учун қандай оқибатлар келтириб чиқарди? Албатта, фойданинг анчагина қисми йўқотилди. Ўтган йилнинг май ойида ўтказилган синов буни яққол исботлади. Ўшанда «Узгосхлопкопромсбит» акционерлик ассоциацияси ва Ливерпулнинг пахта сифатини аниқловчи мутахассисларини бизга юборган машҳур «Вейкфилд инспекшн сервайсиз лимитед» фирмаси билан тузилган шартномага мувофиқ Голландияга сотиш мўлжалланган 2.00 тонна пахта таснифланди ва баҳоланди. Сифатни белгилашнинг янгича усули шарофати ўлароқ шунча миқдордаги пахта учун жумҳурият қўшимча 300.000 доллар олди. Бу ерда изоҳнинг ҳожати йўқ.

Толани баҳолашда давлат андозасини қўллаш кимларга қўл келади? Биринчи галда — кўпсонли хорижий олиб-сотар фирмаларга. Улар Ўзбекистон сифати паст пахта етиштиради, деб кўп йиллардан бери жар солиб келадилар-у, ўзлари эса кейинчалик яхшигина пулга сотиб юбориш мақсадида уни кўплаб арзон нархда харид қиладилар. Демак, бизнинг нўноқ ГОСТимиз орқали кўпгина уддабуронлар яхшигина бойимоқдалар. Ўзбекистон-чи? Афсуски, республика валютанинг анчагина қисмини йўқотади. Мустақил шароитда ривожланишга тўғри келаётган ҳозирги пайтда бу жиддий йўқотишдир.

Бундан келиб чиқадиган хулоса битта: эски ГОСТга барҳам бермоқ керак. Бутун жумҳурият ҳудудида пахта толаси сифатини аниқлашнинг халқаро усулига иложи борича тезроқ ўтиш зарур.

ЭНДИ УНИ «СИФАТ» БЕЛГИЛАЙДИ

ЎЗБЕК пахтасининг халқаро бозордаги рақобатбардошлигини ошириш, одиллик ва бизнинг толамизнинг сифат даражасини бошқа мамлакатларда етиштирилаётгани билан таққослашни таъминлаш ва нархини тўғри белгилаш мақсадларида 1993 йилнинг октябрида «Узгосхлопкоромсбит» акционерлик ассоциацияси қошида пахта маҳсулотлари ва каноп толаси сифатини андозалаштириш, сертификациялаш ва назорат қилиш бўйича «Сифат» республика бирлашмаси ташкил этилган эди.

— Бизнинг ёш мустақил давлатимизда кўп нарсага биринчи марта қўл урилаяпти, — дейди бирлашма бош директори Низом Ўринов. — «Сифат»нинг вужудга келгани эса жаҳон савдоси йўлидаги яна бир қадам, албатта. Табиийки, қиммат асбоб-ускуналарни сотиб олиш, лабораторияларимизни жиҳозлаш, кадрлар тайёрлаш учун дастлабки босқичда каттагина маблағ, жумладан, чет эл валютаси керак бўлади. Ҳукуматимиз биз учун керакли маблағни ажратаяпти. Бироқ бу маблағлар ўрни тезда қопланади. Чунки четга сотиладиган пахтанинг сифатини белгилашнинг халқаро усулига ўтиш, унинг нархини тахминан 15 фоиз ошириш имконини беради. Умуман айтганда, сарф-харажатларнинг анчагина қисми қоплана бошлади. Бугунги кунгача 8.622 тонна экспорт пахтанинг сифати халқаро андоза бўйича белгиланди, у анча юқори нархда сотилади.

— Бизнинг асосий мақсадимиз, — дея давом этади Низом Жўраевич, — республикадан экспорт қилинадиган ҳамма пахтанинг сифатини халқаро андозалар орқали белгилашга эришишдир. Шу мақсадларда Ўзбекистон ҳудудида 16 та минтақавий лаборатория ташкил этилмоқда. Улар энг замонавий асбоб ва компьютерлар билан жиҳозланади ва бу пахта толасининг сифатини юқори аниқликда белгилаш, бинобарин, унга энг тўғри нарх қўйиш имконини беради. Андижон, Бухоро ва Тошкентда ҳозирданоқ шундай учта лаборатория ишлай бошлади. Қолганлари ҳам яқин келажакда ишга тушади.

«Сифат» мутахассислари ишлаб чиққан ва тегишли идоралар томонидан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг пахта андозаси (УзРСТ-604-93) ҳозирги пайтда бутун жумҳуриятда жорий этилган. Эски ГОСТнинг хомашё етиштирувчилар, уни қайта ишловчилар ва истеъмолчилар ўртасида келишмовчиликлар келтириб чиқарадиган аввалги ҳамма камчиликлари ҳисобга олинган. Бундан ташқари янги андоза жаҳон андозасига тўла яқинлаштирилган. Шунинг учун ҳам МДҲнинг Қозоғистон, Тожикистон, Озарбайжон каби бошқа пахта экадиган давлатлари мутахассислари унга қизиқиб қолдилар. Ҳозирги кунда улар ўзбек ҳамкасблари ёрдамида у асосда ўз андозаларини ишлаб чиқмоқдалар.

— Бироқ пахта сифатини аниқлаш бизнинг зиммамизга юкланган ягона вазифа эмас, — дейди бош директор. — Бизга андозаларга амал қилишнинг тармоқ инспекцияси, ўзбек пахтасининг жаҳон бозоридаги коньюктурасининг таҳлилини ишлаб чиқиш вазифалари ҳам топширилган. Бундан ташқари бирлашмамиз бутун жумҳурият учун пахта сифатини аниқлаш бўйича мутахассислар тайёрловчи ўқув маркази ҳам ҳисобланади.

ҲАММА НАРСАНИ АВВАЛГИДЕК, КАДРЛАР ҲАЛ ЭТАДИ

«ҲАММА нарсани кадрлар ҳал этади» шиори янги эмас, аммо у ўз долзарблигини бугунги кунда ҳам йўқотгани йўқ. Ўзбекистон экспорт қилаётган пахтанинг сифатини халқаро усуллар ва таснифлаш тамойилларидан фойдаланган ҳолда белгилаш зарурати туғилаётган экан, демак, соҳанинг кераклича мутахассисларига эга бўлмоқ лозим. Аммо нафақат бизда, балки, МДҲнинг бирорта мамлакатида шу пайтгача бундай мутахассис тайёрланмаган бўлса, уларни қаердан олиш мумкин? «Сифат» бирлашмаси олдига худди шу масала қўйилган эди.

— Ҳозир Ливерпулнинг «Вейкфилд инспекшн сервайсиз лимитед» фирмасининг тажрибали классёрлари тузилган шартномага мувофиқ мутахассис тайёрлашда бизга ёрдам бермоқдалар, — дея ҳикоя қилади бош директор муовини Равшан Абдуллаев. — Улар бизнинг учта лабораториямизда иш олиб боришаяпти. Андижонда — Жемис Вудров, Бухорода — Патрик Макдонал ва Филипп Хескет — Тошкентда. Улар пахтани таснифлаш билан бир вақтда буни бизнинг ходимларимизга ҳам ўргатишаяпти. Ҳозир лабораторияларимизда очилган уч ойлик курсларимизда жумҳуриятнинг ҳамма вилоятларидан тўпланган 45 киши ўқимоқда. Улар пахта тозалаш заводларининг мутахассисларидир. Ҳаммалари пахта билан ишлаш соҳасида етарли тажриба орттирганлар. Бинобарин, уларни янги касбга ўргатиш анча осон кўчади. Қолаверса, бизнинг ливерпуллик шерикларимиз уларга нисбатан қаттиқ талабчан бўлмоқдалар. Тингловчиларни синчковлик билан танламоқдалар. Бундай ишга лаёқатсиз кишиларни дарҳол қатордан чиқармоқдалар. Бунинг ажабланадиган ери йўқ аслида. Ҳақиқий классёр пахтанинг сифатини кўзи билан, бармоқларининг учини тегизиш билан аниқлашга қодир. Бунинг учун алоҳида иқтидор керак бўлади. Бундан ташқари ҳамон улар келажакда халқаро атамалардан фойдаланар эканлар, демак, бўлажак классёрларнинг инглиз тилини билишлари шарт, бусиз ҳеч нарса қилолмайдилар. Шу боис улар биз очган курсларда шу тилни ҳам ўрганадилар.

ФИЛИПП ХЕСКЕТНИНГ ФИКРИ

— МЕН қарийб бир йилдан бери Тошкентдаман. Ўзбек шерикларимга экспорт учун тайёрлаб қўйилган толани таснифлашга ёрдам бераяпман ва маҳаллий пахташуносларни бу ишга ўргатаяпман. Шуни таъкидлашни истардимки, сизнинг жумҳуриятингизда етиштирилаётган пахта тўла рақобатбардош ва у жаҳон бозорида етарли талабга эга. У яхши пишиб етилгани, толасининг узунлиги, ташқи кўриниши билан ажралиб туради. Бу сифатлар нуфузли харидорлар томонидан юксак қадрланади. Агар пахта сизлар учун чинакам «оқ олтин» — қатъий валюта олиш манбаи эканлиги ҳисобга олинадиган бўлса, уни экспорт қилишни кўпайтириш зарур. Фақат уни эски усуллар билан эмас, балки биз ҳозир «Сифат» бирлашмаси билан таснифлашга киришганимиздек баҳоламоқ керак. Ҳеч шубҳа йўқки, бу Ўзбекистонга мўмай фойда келтиради.

Ўзбек ҳамкасбларимнинг бу масалаларни ҳал этишга ёндошишни тубдан ўзгартиришга, пахтани баҳолаш, уни андозалаш ва таснифлашнинг халқаро усулларини кенг жорий этишга интилишлари менга ёқади. Тўғри, бундай ёндошувга ўтиш кўп куч-ғайрат, вақт ва маблағ талаб этади. Бироқ бу шундай қилишга арзийдиган иш. Чунки бу ерда миллионлаб доллар қўшимча фойда ҳақида гап бораяпти.

Классёрлар тайёрлаш ишлари ҳам яхши бораяпти. Мен ўз касбимни беш йилда ўргандим. Бироқ мен учун йўқ жойдан бошлашга тўғри келган эди. Бу ердаги курсларга эга пахта тозалаш заводларида ишлаб, етарли тажриба орттирган, толани яхши ажрата оладиган дипломли мутахассис-пахташунослар келишган. Аммо шуниси ҳам борки, ўқув синфларида ўз ютуқларини намойиш этиш бошқа-ю, мустақил ишлаш мутлақо бошқа нарса. Бу бирданига бўлмайди, албатта. Шу боис ливерпуллик классёрлар (шу жумладан мен ҳам) уларнинг бундан кейинги ишларини кузатиб борадилар, танлаб текшириб турадилар, амалий ёрдам берадилар, ўз тажрибаларини ўртоқлашадилар. Демакки, бизнинг шерикчилигимиз хийла узоқ вақт давом этади.

ЙИГИРМА БИРИНЧИ АСРГА САЙР

РАВШАН КАРИМОВИЧ билан лабораторияни кўздан кечирдик, классёрлар ишлаётган хонада бўлдик. Қарангки, ҳатто, жаҳон, андозалари хонасидаги вазиятга алоҳида талаблар қўйиларкан. Чунончи, иш столи, албатта, қора, девор ва шифт кўкимтир рангда бўлиши керак. Бу ерда хонага махсус ёритгич қўйилади. Бельгияда ишлаб чиқарилган ёритгичларга иккита ҳар хил рангли — бири хира оқ, иккинчиси сариқроқ тусдаги лампа қўйилган. Швейцариядан 6,5 минг долларга сотиб олинган микромер ўрнатилган.

— Оврўпонинг кўпгина мамлакатларида қабул қилинган классёр усулидан ташқари асбоблардан ҳам фойдаланилади. Жумладан Америкада шу усул қўлланилади, — дейди директор муовини. — Биз бу иккала усулдан ҳам баравар фойдаланаяпмиз. Бунинг учун ҳукуматимиз ажратган пулга ўз вақтида «Моушен контрол» америка фирмасидан махсус тизим сотиб олдик. Кейинчалик бундай тизимлар 16 та лабораториямизнинг ҳаммасига ўрнатилади.

Шу тизим ўрнатилган хонага кирганимда, компьютер техникасидан яхши хабардор бўлмаганим учунми, гўё XXI асрга тушиб қолгандек ҳис этдим. Ўзимни. Каттагина итальян кондиционери хона ҳароратини керакли маромда бўлишини таъминлаб турибди. Мониторда кетма-кет пайдо бўлаётган рақамлар тез-тез алмашмоқда. Мана, синовдан ўтказиш учун электрон тарозига қўйилган бир туркум пахта нур орқали ёритилди, сўнгра махсус автомат толани тароқлаб, унинг узунлигини ўлчади ва бу рақам мониторда яққол намоён бўлди. Толанинг пишиқлиги ҳам шу тариқа аниқланди. Орадан икки дақиқа ҳам ўтмаёқ, толанинг бутун тавсифи экранга кўчди.

«КЕЛИНГ, ХАРИД ҚИЛИНГ!»

КЕЙИНРОҚ билдимки, «Сифат» иккита — Менфест (АҚШ) ва Бремен (Олмония)даги халқаро раунд-тест аъзоси экан. Раунд-тест — ўзига хос имтиҳон. Ана шу шаҳарлардан ҳар ойда ва йилнинг ҳар чорагида почта хизматиникидан сал каттароқ хатжилтда пахта юборишади. Унда пахтанинг нави, хили, толанинг узунлиги ва қалинлиги кўрсатилмаган. «Сифат»нинг вазифаси эса ана шу тавсифларни аниқлашдир.. Ўзбекистондан юбориладиган жавоблар таққослаб кўрилади. Агар улар мос келса, демак, тўғри тасниф қилинган ва биз билан ишлаш мумкин. Ҳозирча, бирлашма бундай синовда хатога йўл қўймаяпти.

Бугунги кунда «Сифат» мутахассислари Ливерпул ва Бремен биржаларида рўйхатдан ўтказиш учун пахта толаси эталонини тайёрлаш билан шуғулланмоқдалар. Демак, хорижий тужжорларга «Келинг, ўзбек пахтасини харид қилинг, у сизларни ноумид қолдирмайди», дейвериш мумкин.

Александр АРИСТОВ,
«Халқ сўзи» ва «Народное слово» газеталарининг жамоатчи мухбири.

Мақсад—ихтилоф эмас, ҳамкорлик

«ХАЛҚ СЎЗИ» ГАЗЕТАСИ ТАҲРИРИЯТИГА ХАТ

Шу йилнинг бошларида «Озодлик» радиостанциясининг берган ахборотидан «Эрк» партияси газетасининг қайта нашр этилаётганлиги тўғрисидаги маълумотга эга бўлдим.

Ушбу ахборот мени — «Эрк» партиясининг асосчилари ва раҳбарларидан бири сифатида ҳайратга солди. Чунки партиянинг сўнгги қурултойида демократик тарзда қайта сайланган Марказий Кенгаш котиби сифатида партиянинг бош нашрини қайта чиқаётганлиги тўғрисидаги хабарни ўз партиядошларимдан эмас, балки иккинчи манбадан эшитишнинг ўзи бир оз кулгули, ҳамда аянчли эди.

Демократик тарзда ўтган партиянинг сўнгги қурултойи бир овоздан конструктив ҳамкорлик йўлини маъқуллаб, ушбу йўлни амалга ошириш учун тегишли қарорлар қабул қилган эди.

Аммо бу конструктив ҳамкорлик йўли партияни 1993 йил бошларида ташлаб қочган Муҳаммад Солиҳга маъқул келмади. У билан аввал «Бирлик» сўнгра «Эрк»да сафдош, ҳамфикр, елкадош бўлиб фаолият кўрсатган бир инсон сифатида партия раиси — Муҳаммад Солиҳ фаолиятига баҳо бериш менга оғир.

Лекин халқимизда доно бир нақл бор: «Ширин ёлғондан аччиқ ҳақиқат яхшидир». Юқоридаги «аччиқ» ҳақиқатни теран англаб тан олиш ва «ширин» ёлғонлардан воз кечиш учун гапни тарихий 1989 йил воқеаларини эслашдан бошлашга тўғри келади. 1989 йил республика тарихида янгиланиш, покланиш, миллий ўз-ўзини англаш борасида ўчмас из қолдирган йилдир. Юқоридаги ижобий ўзгаришлар, уларни амалга оширишга шахсий улуш қўшиш истаги мени бошқалар қатори «Бирлик» халқ ҳаракати сафларига етаклади. 1989 йил ўрталарида ҳокимиятга келган янги раҳбарият, аввалгисидан фарқли ўлароқ, мулоқот, конструктив ҳамкорлик йўлини тутдилар. Республиканинг янги раҳбарияти долзарб муаммоларни ҳал этишда ўша даврдаги собиқ Иттифоқ вазиятини ҳисобга олганда жасур, дадил қадамларни қўйди. Буларга мисол қилиб деҳқонларга томорқалар бериш, давлат тили тўғрисидаги қонун, миллий қадриятларга қайтиш ва ҳоказоларни келтириш мумкин. Худди шу даврда мен Муҳаммад Солиҳ билан танишдим.

1989 йилнинг ўрталарида «Бирлик» халқ ҳаракатининг стратегик йўлини белгилашда ажралиш рўй берди ва бу ажралиш «Эрк» партиясининг ташкил бўлиши билан тугалланди.

1990 йилнинг бошларида республика тарихида биринчи марта кўп номзодликка асосланган парламент сайлови бўлиб ўтди. Ушбу сайловда мен депутатликка номзод — Муҳаммад Солиҳнинг ишончли вакилларидан бири сифатида иштирок этдим. Лекин афсуски, жуда катта қийинчилик, партия фаолларининг ҳатти-ҳаракатлари, сайловчиларнинг самимий мададлари ва умидлари билан эришилган парламентдаги ўрин-минбар болалар аразига ўхшаган тарзда, партия фаоллари билан маслаҳатлашмасдан осонлик билан бой берилди.

1991 йил «Эрк» партияси рўйхатдан ўтди. Унга бино, зарур жиҳозлар ажратилди. Ўз номзоди билан муқобиллик асосида президентлик сайловида иштирок этди. Партия республика сиёсий ҳаётида ўз ўрин ва мавқеига эга бўлди.

Ана шу сайловдан сўнг Муҳаммад Солиҳ фаолиятида мен ва бошқа «Эрк» фаоллари эътибор бермаган майда иллатлар кейинчалик оғир «доҳийлик», ман-манлик касалига айланди. Юқоридаги ҳолатлар айниқса, 1992 йил бошларидан, яъни президентлик сайловидан кейин кучая борди. Ўз сафдошлари фикри билан ҳисоблашмаслик партия фаолиятининг асосига қўйила бошланди. Бу партиямизда демократик принципларнинг бузилишига ва авторитар партия раиси яккаҳокимлигининг қарор топишига олиб кела бошлади.

Партиянинг олий органи — қурултойида сайланган раҳбарияти фикри билан ҳисоблашмасдан, партиянинг вилоятлардаги котиблари бирин-кетин партия низомига зид ҳолатда алмаштирила бошланди. Бунга мисол қилиб Сурхондарё, Фарғона, Хоразм, Самарқанд, Бухоро вилоят ташкилотларини келтириш мумкин. Партия раиси фаолиятида жиззакилик, адолатли танқидни тан олмаслик ҳоллари кучайди.

Партияни тузишда, уни оёққа қўйишда жуда кўп меҳнати сингган фаоллар четга суриб қўйилдилар ёки сиқиб чиқарилдилар. Манманлик ва авторитар усуллар айниқса, партиянинг сўнгги қурултойи арафасида авжга чиқди.

Партия Низомига зид ҳолда, зарур ваколатларга эга бўлмаган ҳолда Муҳаммад Солиҳ қисқа вақт ичида бирин-кетин партия Марказий Кенгашининг бош котибини тайинлаганлиги тўғрисида буйруқ чиқарди. Бу ҳолларда партиянинг ҳар бир аъзоси бўйсуниши шарт бўлган унинг Низоми қўпол равишда поймол қилинди.

Юқоридагиларга қарамасдан ва Муҳаммад Солиҳнинг узоқ вақтдан бери хорижда яшаётганлигини инобатга олмасдан партиянинг сўнгги қурултойи уни яна партия раислигига сайлади.

Лекин Муҳаммад Солиҳ партия қурултойи қарорларига бўйсуниш ўрнига—унга зид ҳатти-ҳаракатлар, конфронтация йўлига ўтди ва уни кучайтиришга ҳаракат қилди.

Партия раиси томонидан ўзбошимчалик билан Низомга зид бу ҳатти-ҳаракатлар қурултой қарорларини тафтиш қилишда, аламзадаликни партия сиёсати қилиб кўрсатишга уринишда намоён бўла бошлади. Партия Низомига зид ҳолда, Марказий Кенгаш унинг бошқарув ҳайъати розилигисиз, кераксиз олди-қочди тухматдан иборат саёз мақолалар билан газета чоп этила бошланди ва бу газетани партия бош нашри сифатида Марказий Кенгаш котиби сифатида фикрим билан ҳисоблашмаслик — энг яқин сўнгги сафдошлари сифатида ҳафсаламни пир қилди.

«ЭРК» партияси бир шахс фикрини ифодалайдиган гуруҳга айланди. Оғир пайтда партияни ўнглаш, юзага келган англашилмовчиликларни босиқлик билан ечиш ўрнига Муҳаммад Солиҳ партияни — сафдошларини тарих чархпалагига ташлаб қочди.

Партия бу — Муҳаммад Солиҳ, деган шиор, партия учун асосий дастур бўлиб қолди ва у партияни халқ орасида обрўси тушиб кетишига сабаб бўлди. Бундай ҳолатларда мен Муҳаммад Солиҳнинг югурдаги бўлишни истамайман.

Ҳозирги республика раҳбарияти олиб бораётган ички ва ташқи сиёсатнинг асосий йўналишларидан бўлган — давлатимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, юртимиздаги тинч-тотувликни сақлаш йўлидаги ҳатти-ҳаракатларни қўллаб-қувватлайман.

Юқоридагиларни ҳисобга олиб, мен онгли равишда Муҳаммад Солиҳ билан бир партияда бўла олмаслигимни ва у томондан партия номидан олиб борилаётган сиёсатга қўшила олмаслигимни, бу сиёсат менинг демократия тўғрисидаги қарашларимга зидлигини эътиборга олиб, «Эрк» партиясидан чиққанлигимни билдираман.

Мен шу пайтгача ҳеч бир партияга аъзо бўлган эмасман.

Абдулҳай АБДУМАВЛОНОВ.

БЕГОНА ЮРТДАГИ СОХТА КАРОМАТ СОҲИБЛАРИ

[Давоми. Боши 1-бетда].

Давлат хавфсизлигининг олдинги маррадаги истеҳкоми — Миллий хавфсизлик хизматининг чегара назорати пунктларидан бошлайлик. Ўтган йили «Термиз» чегара назорати пункти ходимлари Афғонистон фуқароларини ушлаб қолишди. Уларнинг орасида 1965 йилда туғилган Даиз Муҳаммад Биг Морид, 1967 йили туғилган Абдулаҳад Абдулҳай, 1965 йилда туғилган Носираҳмад Нураҳмад, 1949 йилда туғилган Назармуҳаммад Бадил, 1954 йилда туғилган Гижхудин Самардин, 1957 йилда туғилган Абдулкарим Абдулмавлон, 1949 йилда туғилган Абдулжаббор Муҳаммадраҳим, 1952 йилда туғилган Абдулваҳоб Рози, 1967 йилда туғилган Ғуломдашак Ғуломус, 1947 йилда туғилган Абдулҳошим Ғуломҳусайнлар бор эди. Афсуски, бу рўйхатни давом эттираверйш мумкин. Бу одамларнинг ҳаммаси сохта ҳужжатлар билан Ўзбекистон ҳудудига ўтишга уринганлар.

Текшириш жараёнида бу фуқароларнинг ҳаммаси Ўзбекистонга келиш учун ижозатномани Тошкентда яшайдиган афғонистонлик шахс орқали АҚШнинг 500 доллари ва ундан ортиқ пулга сотиб олгани аниқланди. Республика пойтахтида қўлида «талабалик» ижозатномаси бўлган анчагина афғон фуқароси мунтазам яшайди. Бу ижозатнома кўп марта фойдаланишга мўлжалланган бўлиб, авиация ва темир йўл билетларини сўмга сотиб олишга имкон беради. Бундай ижозатномалар Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларидаги олий ўқув юртларида таълим олаётган хорижий талабаларга берилади. Текширишлар бундай ижозатнома эгаларининг кўпчилиги ҳужжатни ғайриқонуний йўл билан Россия ва Украинадаги воситачилар орқали олганини кўрсатди. Аслида, улар талаба эмас, балки яширинча мол олиб ўтиш, шубҳали тусдаги савдо битимлари билан шуғулланишади.

Кўрилган чоралар туфайли сўнгги вақтда муҳожирлар идора сифатида фойдаланаётган меҳмонхона хоналарининг сони ҳам анча камайтирилди. Бу хоналардан нима мақсадда фойдаланилган?

Уларнинг тутган усулини пайқаб олиш қийин эмас: қўлида қонуний ижозатномаси бўлган ва расмий равишда фирма ёки қўшма корхона вакили ҳисобланган афғон фуқароси ўз номига меҳмонхонадан жой олади. Аслида эса мавжуд қонунларга хилоф равишда Ўзбекистон ҳудудидан уй олган бу одам меҳмонхонадан олган жойини ғайриқонуний йўл билан келган ватандошларига беради. Уларнинг нима билан шуғулланиши маълум! Афғонистоннинг ўнлаб фуқаролари «Турон», «Шош», «Сурхон», «Грин флиг», «Зарафшон» меҳмонхоналарида қонунга хилоф равишда яшаб тургани учун республикадан чиқариб юборилди. Улар яшаётган хоналарда жуда кўп миқдорда қимматбаҳо моллар, валюта, ноёб буюмлар ва бошқа бойликлар борлиги аниқланди.

Афғонистон фуқароси Н. кумуш ва қимматбаҳо металлардан ясалган, бадиий ва тарихий жиҳатдан қимматли безакни республикадан олиб чиқиб кетишга уринаётган пайтда ушлаб қолинди ва иши тергов қилинмоқда. Унинг ватандоши Муҳаммад Иброҳим Ҳафизулло наркотик моддаларни яширинча олиб ўтгани учун шу йилнинг бошида жазога тортилди. У Термиз чегара назорати пункти орқали 24 килограмм қорадорини олиб ўтишга уринган эди. Дарвоқе, у «Дарзад ЛТД» тижорат фирмасининг расмий вакили бўлиб, кўп марта фойдаланиладиган ижозатномаси ва Афғонистонга бемалол бориб-келиши учун имконияти бор эди.

Афсуски, бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Текшириб кўрилганида чет эл сармояси жалб қилиниб ташкил этилган 35 та қўшма корхонанинг 11 таси кўрсатилган манзилларида мавжуд бўлмагани аниқланди. Бу нимани билдиради? Бу корхоналар очилган, рўйхатдан ўтказилгани учун Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига бож тўлаган, бироқ ҳеч қандай иқтисодий фаолият юргизмаган. Улар ғайриқонуний ишлар билан шуғулланишган. Натижада, жиддий қонунбузарликларга йўл қўйгани учун Афғонистоннинг рўйхатга олинган 19 та фирмасидан олтитаси белгиланган муддати тугаганидан кейин қайта рўйхатдан ўтказилмади. Булар: «Таҳор наим ЛТД», «Шир гар ЛТД», «Толукон», «Азиз нур ЛТД», «Ҳамаса ЛТД», «Тариқ Тўфон» фирмаларидир.

Афғонистондаги мураккаб вазиятни ва бу вазиятда фирмалар ўзларининг кредит қобилиятини тасдиқлайдиган ҳужжатларни тақдим қилолмасликларини ҳисобга олиб, 1992 йил сентябрь ойидан бошлаб Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигида афғон фирмаларига рухсатнома бериш тўхтатилган.

Кўрилаётган чора-тадбирларга қарамай, қонунбузарлик давом этмоқда. Шу йилнинг январь-март ойларининг ўзидагина ижозатнома тартибини бузгани учун 150 дан ортиқ Афғонистон фуқароси республикадан чиқариб юборилди. Турли қаллоблар қарзларини тўлашдан ҳамда ўзлари алдаган одамларнинг қасосидан қочиб, республикамизга ғайриқонуний тарзда келишмоқда. Маълум бўлишича, Ўзбекистонда ўзини «Ақчай ЛТД» фирмаси президенти деб таништирган, 1961 йилда туғилган Абдулқодир Абдулҳамид узоқ йиллар давомида Афғонистон шимолида турли фирибгарлик билан шуғулланиб, юртдошларидан минглаб Америка доллари миқдорида қарз бўлиб қолган экан. Бу доллардан фойдаланиб, у Термизда қизғин фаолият бошлаб юборган. У мақсадига эришиш йўлида ҳеч нарсадан қайтмаган: мансабдор одамларни сотиб олган, ғайриқонуний ишлар билан шуғулланган. У олти миллион сўмга собиқ Термиз сиёсий маориф уйини сотиб олган. 18 февраль куни Абдулқодир Абдулҳамид ижозатнома тартибини бузган ва ғайриқонуний фаолият билан шуғулланган шахс сифатида Ўзбекистон ҳудудидан чиқариб юборилди.

Бошқа мисоллар ҳам бор. Ўтган йилнинг 31 декабридан бошлаб жаҳон математика фалсафаси илмий тадқиқот маркази Ўзбекистон филиали ходимлари тегишли ҳужжатларсиз Тошкентда яшаб келишган. Бу марказ гўё Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий аҳволи борасида тадқиқотлар олиб бориш ва тараққиёт истиқболини белгилаб бериш мақсадида ташкил этилган. Маркази педагогика фанлари магистри Муҳаммад Сиддиқ Афғон бошқарган. У республикадаги айрим масъул ходимларнинг қўллаб-қувватлаши натижасида маркази Тошкентда истиқомат қилаётган афғонларнинг ўзига хос клубига айлантириб олган. Бир томондан олиб қараганда, бу ёмон эмас. Лекин иккинчи томонини олсак, фанга, иқтисодиётга мутлақо алоқаси бўлмаган одамлар қандай қилиб истиқболни белгилаш билан шуғулланиши мумкин? Марказ Афғонистон Давлат хавфсизлиги вазирлигининг собиқ ходимларини, шубҳали тожирларни, магистрнинг дўстларини ўз паноҳига олган эди.

Март ойининг бошида марказ раисига ижозатнома ҳужжатларининг йўқлиги — қонунга хилоф иш экани айтилганида, магистр бундай деди: «Хорижий радио ва телекомпанияларнинг каналларидан фойдаланиб, Ўзбекистоннинг истиқболи тўғрисида нотўғри фикрлар айтаман. Шундай қиламанки, республиканинг ўзбек бўлмаган барча аҳолиси республикани тарк этади, завод ва фабрикалар тўхтаб қолади...». Кўрдингизми! Сохта соҳиб-каромат ва унинг ходимлари республикамиз ҳудудидан чиқариб юборилди.

Мамлакатимиз билан тенглик асосида, ўзаро манфаатдорлик асосида ҳамкорлик қилмоқчи бўлган барча соф виждонли одамлар учун Ўзбекистоннинг бағри очиқ. Аммо ҳаёт, ҳозирги вазият шундайки, юртимизга ҳар хил ўткинчи, шубҳали кимсалар ҳам келишяпти. Ўзбекистондаги барқарор вазият, миллатлараро тотувлик уларга ёқмайди. Улар узоқни кўзлаган ёвуз режалар билан келишмоқда. Бироқ улар режаларини амалга оширолмайди. Бундай кимсаларга қарши курашда барчамиз кучимизни бирлаштиришимиз, ҳамкорликда курашишимиз лозим. Ватанимиз равнақи, Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқаросининг бахт-саодати учун шундай қилишимиз керак.

К. ВАҲОБОВ.
[ЎзА].

Футбол

«ПАХТАКОР» ЎЗИНИ ОҚЛАДИ

«ПАХТАКОР»: Бугало, Раҳимов, Отажонов, Рўзимов, Ширшов, Ёқубов (Галиев), Моргулис, Ҳошимов, Маъруфалиев (Тимошев), Мақсудов (Назаров), Ходиев.

«СЎҒДИЁНА»: Гизимчук, Диёр Файзиев, Макаров, Алматов (Алиқулов), Даврон Файзиев (Аҳмедов), Зиганшин (Борисов), Панков, Ғафуров, Йўлдошев, Эсонбоев, Ёралиев.

ЎТГАН йили бу икки жамоанинг Тошкентдаги ўзаро учрашуви мавсумнинг энг қизғин, ҳал қилувчи палласига тўғри келган ва у кескин кураш остида ўтган эди. Ўшанда жиззахликлар мезбонларни ўта зарур очкодан маҳрум қилиб, қаттиқ ранжитишганди. Бу сафар аксинча бўлди. Мавсум арафасида қатор футболчиларидан маҳрум бўлган ҳар икки жамоанинг ўйини қовушмади. Бир томондан мавсумнинг энди бошланганлиги, футболчилар ҳали тўлиқ ўз маҳоратларини эгаллай олишмаганлиги ўйин суръатига таъсир кўрсатган бўлса, иккинчи томондан таркибдаги янги вакилларнинг бир-бирларини яхши тушунмаётганлиги командаларнинг уюшқоқ, мазмунли ўйин кўрсатишига ҳалақит бериб турди. Бу, айниқса, бир йўла саккиз нафар асосий ўйинчиларидан ажралган «Сўғдиёна» футболчилари ҳаракатида яққол кўзга ташланди. Жиззахликларнинг мавсумга жисмоний жиҳатдан яхши тайёрланмаганлиги кўриниб турди.

Биринчи турдаги аламли мағлубиятдан сўнг тошкентликлар фақат ғалаба қозониши шарт эди. Агар бу ўйинда ҳам улар очко йўқотишганда ўзларининг кўпгина мухлисларидан ажралиши ҳеч гап эмасди. Ўйиннинг бошланишиёқ «Пахтакор»нинг фақат ғалаба учун майдонга чиққанлигидан далолат берди. Бирин-кетин меҳмонлар дарвозаси ёнида хавфли вазиятлар юзага кела бошлади. Ўтган галгидек яна мезбонлар сардори Шуҳрат Мақсудов бутун масъулиятни ўз зиммасига олди. Бу сафар у ҳужумнинг бироз орқароқ чизиғида ҳаракат қилиб, «Пахтакор» ҳужумларининг ташкилотчиси бўлди. Чунки бу вазифани бажарувчи Илҳом Шарипов «Сурхон» билан бўлган учрашувда жароҳат олганлиги боис майдонга чиқолмаганди. Ҳужумнинг олд қаторида ҳаракат қилишган Абдусаттор Раҳимов ва Собир Ҳодиев рақиб ҳимоячиларини чалғитиб, Мақсудовни марказдан дарвоза томонга бошлашди. Бизнингча жамоанинг ҳужумни ташкил этишдаги бу янги услуби самара берди. Шуҳратнинг ушбу учрашувда «хет-трек»ка эришиши ҳам шундан далолат бериб турибди. У учрашувнинг тўртинчи дақиқасида биринчи муваффақиятга эришди.

21-дақиқада эса «Сўғдиёна» ҳисобни тенглаштириш имконига эга бўлди. Ёрпўлат Ёралиевни жарима майдонида чалиб йиқитишгани учун берилган 11-метрлик жаримани Бахтиёр Ғафуров амалга оширолмади.

Иккинчи бўлим жиззахликларнинг тўла устунлиги билан бошланди. Айнан шу дақиқалардагина томошабинлар кўз олдида ўтган йилги кучли, ҳужумкор жамоа — «Сўғдиёна» гавдаланди. Лекин бу жонланиш «Пахтакор» дарвозасининг фақат бир мартагина ишғол қилиниши билан якунланди. Тўпни бош мураббийнинг ўғли Александр Борисов дарвозага йўллади. Мақсудовнинг 11-метрлик жаримадан киритган учинчи тўпи учрашув тақдирини ҳал қилди. «Пахтакор» 3:1 ҳисобида ғалаба қозонди.

Учрашувнинг танаффус пайтида лотерея ўйналди. Ютуқларга музлатгич, велосипед, телевизорлар, гиламлар, полослар ва турли хил спорт анжомлари қўйилди. «Пахтакор» ўйингоҳидаги кейинги футбол учрашувларида ҳам лотерея ўйнатилиши режалаштирилган.

* * *

Иккинчи турнирнинг қолган учрашувларида қуйидаги натижалар қайд қилинди:

«Гулистон» — «Чирчиқ» —0:1, «Атласчи»— МҲСК — 0:0, «Навбаҳор» — «Янгиер»—2:1, «Орол» — «Наврўз» —0:0, «Нурафшон»—«Нефтчи» —1:2, «Политотдел»» — «Сурхон»—2:1, «Темирйўлчи» «Трактор»—1:1.

Расул ЖУМАЕВ
«Халқ сўзи» мухбири.

• Фашизм устидан қозонилган ғалабанинг 50 йиллиги олдидан

ОЙ БОРИБ, ОМОН ҚАЙТДИ...

Халқимизда нақл бор! «Бўладиган бола бошидан маълум», у гўё Мадаминжон Ҳасанов ҳақида айтилгандек. Чунки у меҳнат фаолиятини 4-синфда ўқиб юрган кезларидаёқ бошлаганди. Колхозчи хотин-қизларга ва пахта пункти ишчиларига савод ўргатди. 7-синфдалигида эса қишлоқ шўросида котиб, сўнг жамоа хўжалигида бош ҳисобчи вазифасида ишлади. Унинг бундай саводхон, уддабуролиги, айниқса, урушда қўл келди. У ҳали бор-йўғи 17 ёшда бўлса-да, зийрак ва тиришқоқлиги туфайли командирлар назарига тушди. Шу боис уни Подольск шаҳридаги мерганлар курсига ўқишга юборишди. Бундан руҳланиб кетган Мадаминжон душман билан тезроқ юзма-юз бўлишни истарди...

Бир куни қўмондонликдан Полепи қишлоғига яқин ўрмонларнинг бирида душман тўдалари уя қуриб олгани тўғрисида хабар келди. Мадаминжонларнинг взводига ана шу уяни аниқлаш ва уни ер билан яксон қилиб ташлаш вазифаси юклатилди. Улар тун ярмидан оққанда ибодатхона ёнида тўпланишди. Командир аскарларга яна бир бор қисқача йўл-йўриқ берди. Взвод қишлоқдан чиқиб, ўрмон ичкарисига кирди. Аскарлар занжир шаклида [illegible]илиб, ҳаракат қила бошладилар.

Ушбу жангда жанговар гуруҳ таркибида ҳаракат қилган Мадамин Ҳасанов бетакрор мардлик ва жасорат кўрсатди, у душман билан бўлган бир неча қуролли тўқнашувлар чоғида тўртта фашистни ер тишлатиб, бирини асирга туширди. Муҳими — разведкачилар тинимсиз олдинга ҳаракат қилаётган душманга йўл бермай, уларнинг режалари барбод бўлишига имкон яратдилар. Оддий аскар Мадаминжон Ҳасанов эса жангда кўрсатган ана шу мардлиги учун «Жасурлиги учун» медали билан тақдирланди.

Уруш ўз номи билан уруш-да. Ахир у озмунча кулфатлар келтирдими бошимизга! Лекин Мадаминжон ёш бўлишига қарамай, уруш даҳшатларидан сира чўчимади. Аксинча, унинг жангда кўрсатган беадад қаҳрамонлиги тўғрисида «Чегарачи фронтчи» рўзномасида бир неча бор «Мадаминжон Ҳасановдек жанг қилмоқ керак!» деган даъваткор сарлавҳа остида мақолалар берилди. Бу эса унинг кучига-куч, ғайратига-ғайрат қўшди.

Ниҳоят, орзиқиб кутилган Ғалаба кунлари ҳам етиб келди. Бироқ чегарачилар учун ҳали уруш тугамаганди. Чунки Болтиқбўйи ўрмонларида фашистларнинг қолган-қутганлари ҳам анчагина эди-да. Бу пайтда Кутузов номидаги 220-чегарачи полкнинг катта сержанти Мадамин Ҳасанов махсус курсда таълим олиш билан бирга душман кучларига қақшатқич зарба бериш учун жанговар машғулотларда ҳам мунтазам қатнашиб турди.

Ўқишни муваффақиятли тугатгач, Мадаминжон Ҳасанов қадрдон қишлоғи — Хонободга бир ойлик таътилга келиб кетди. Келди-ю, хўжаликдаги аҳвол, одамларнинг кайфиятини кўриб кўнгли бузилди. Чунки ҳаммаёқ қаровсиз, у билан бирга жангга олдинма-кетин кетганларнинг деярли ярмидан кўпи йўқ эди. Онасининг уни бағрига босиб: «Кўзларимга ишонмайман, тушимми-ўнгимми?» деб кўз-ёши қилгани жигар-бағрини эзиб юборди. Ахир, онаизорнинг яраси битмаган эди-да. Урушнинг қора қўланкаси, Мадаминжоннинг акаси — Ҳайдаржонни аллақачон ўз домига тортганди.

Орадан роппа-роса бир йил ўтгач, Мадаминжон ҳарбий хизматдан бутунлай бўшаб, юртига қайтди. Эртасигаёқ тўппа-тўғри Хонободдаги ёғ-экстракция заводига ишга кирди. Жангларда чиниққан собиқ аскар ўзининг меҳнатсеварлиги, ташкилотчилиги билан жамоа назарига тушди. 1948 йили уни туман кенгаши ноиблигига сайлашди. Сўнг Андижон вилояти, кейинчалик Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг узлуксиз беш чақириғи ноиби бўлди. У — оддий ҳисобчи аввал матлубот уюшмаси бошлиғи, сўнгра туман ижроия қўмитаси раиси, Андижон вилояти, Ўзбекистон Республикаси матлубот жамиятлари уюшмаси раиси ва савдо вазири каби лавозимларда ишлади, У бу орада Самарқанддаги кооператив техникуми ва Москвадаги кооператив олийгоҳини муваффақиятли битириб, иқтисод фанлари номзоди илмий даражасига эга бўлди. Кўплаб илмий-услубий қўлланмалар, дарсликлар яратди. Қувонарлиси шуки, унинг қаламига мансуб қўлланма-дарсликлар ҳозирги кунда ҳам ўзининг илмий-амалий аҳамиятини йўқотгани йўқ. Бундан ташқари, у 18 йилдан буён Халқаро кооператив альянси марказий қўмитасининг аъзоси сифатида бир қанча хорижий мамлакатлар вакиллари билан бирга нуфузли анжуманларда қатнашиб, Ватанимиз эришган ютуқларни кўз-кўз қилиб, унинг обрўсини янада оширишга ўз ҳиссасини қўшиб келмоқда. Шу эзгу мақсаднинг натижаси ўлароқ, Мадаминжон Ҳасанов узоқ йил «Ўзбекбирлашув» бошқаруви раиси ва Ўзбекистон савдо вазири бўлиб ишлаган йилларда жумҳуриятимизнинг кўпгина вилоят, шаҳар ва туманлари марказларида кишига завқ-шавқ бағишлайдиган салобатли, муҳташам савдо-сотиқ расталари, озиқ-овқат дўконлари, маданий-маиший муассасалар, жумладан, «Ганга» ва «Скопле» дўконлари, Чорсудаги икки қаватли «Болалар дунёси» дўкони, Чилонзор ва Юнусобод туманларидаги маданий-маиший хизмат кўрсатиш кошоналари барпо этилди.

Бу муборак отахон 70 ёшида ҳам навқирон йигитлардай тиниб тинчимай, нуфузли бир илмий-тадқиқот илмгоҳига раҳбарлик қилмоқда. Уруш ва меҳнат фахрийси, иккинчи гуруҳ уруш ногирони, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган иқтисодчи ва савдо ходими Мадаминжон Ҳасанов ҳақида ҳикоя қиларканмиз, унинг ҳалол меҳнатлари учун тақдирланганини — кўплаб орденлари ва фахрий ёрлиқлари ҳақида тўхталмадик. Зеро, қирғинбарот урушда ғалаба қучиб, она маконга омон қайтганининг ўзи худо ёрлақаган инсонга энг олий мукофотку.

Искандар РАҲМОН,
истеъфодаги тиббий хизмат подполковниги.

ЖАҲОН ИҚТИСОДИ ВА ДИПЛОМАТИЯ УНИВЕРСИТЕТИ 1994/95 ЎҚУВ ЙИЛИГА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Университетга талабалар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университетига талабаларни қабул қилиш ҳақида"ги 1994 йил 2 мартдаги 111-рақамли қарорига биноан қуйидаги мутахассисликлар бўйича қабул қилинади: "Халқаро муносабатлар" ва "Халқаро журналистика", "Халқаро ҳуқуқ", "Халқаро иқтисодий муносабатлар". Имтиҳон синовлари уч босқичда кўп балли системада ўтказилади.

Биринчи босқичда қуйидаги вилоят марказларида ҳужжатлар қабул қилинади ва абитуриентлар билан суҳбат ўтказилади:

1) Қорақалпогистон Республикаси ва Хоразм вилояти абитуриентлари Ургенч давлат университети негизида - 12-14 апрелгача бўлиб ўтади;

2) Бухоро, Навоий, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятлари - Бухоро давлат университети негизида - 15-17 апрелгача;

3) Самарқанд, Сирдарё ва Жиззах вилоятлари - Самарқанд давлат университети негизида - 18-20 апрелгача;

4) Андижон, Наманган, Фарғона вилоятлари - Андижон давлат университети негизида - 21-23 апрелгача;

5) Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти - Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университети базасида - 24-30 апрелгача.

Ҳужжатларни қабул қилиш ва чет (инглиз, немис ёки француз) тилида эркин суҳбатни Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университети ўқитувчилари ўтказадилар. Суҳбатда абитуриентнинг чет тилида халқаро мавзуларда эркин нутқ сўзлаши ҳам кўзда тутилган.

Қабул комиссиясига қуйидаги ҳужжатлар топширилади:
- ректор номига ариза (инглиз, немис ёки француз тилида);
- паспорт ёки туғилганлик ҳақидаги гувоҳнома;
- ўрта, ўрта махсус ёки олий таълим ҳақидаги ҳужжатнинг асл нусхаси (11-синф ўқувчилари учун мактаб директори имзоси ҳамда муҳр билан тасдиқланган фанларни ўзлаштириш табели). Баҳоларнинг ўртача бали 4 дан кам бўлмаслиги лозим;
- иккита фото сурат;
- турар жойидаги тиббий муассасалардан олинадиган 086-У шаклидаги тиббий маълумотнома, шифокор-психиатр, шифокор-нарколог ва шифокор-фтизиатр маълумотномалари, таҳлил қилинган электрокардиограмма.

Ошкоралик ва жамоатчилик назоратини таъминлаш мақсадида суҳбатда абитуриентларнинг ота-оналари иштирок этишлари мумкин, аммо улар муҳокамада қатнашиш ва комиссия аъзоларининг якуний хулосаларига аралашиш ҳуқуқига эга эмаслар.

Суҳбатдан мақсад абитуриентларнинг чет тиллардан бирини пухта билишлари, ташқи сиёсат ҳамда халқаро иқтисодий алоқалар ҳақида тушунчалари ва қизиқишлари борлигини аниқлашдир.

Суҳбатдан муваффақиятли ўтган абитуриент қабул комиссиясининг қарорига асосан кейинги синовларга қўйилади.

Иккинчи босқич имтиҳонлари 5-15 май кунлари Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университетида компьютерда ўзбек ва чет (инглиз, немис ёки француз) тилларида бўлиб ўтадиган тест орқали амалга оширилади. Унда камида 50 фоиз тўғри жавоб берган абитуриентлар сўнгги синовга қўйиладилар.

Охирги тест имтиҳонлари 27 июндан 7 июлга қадар давом этади. У ўзбек, рус ва чет (инглиз, немис ёки француз) тиллари ҳамда қуйидаги мутахассисликлар бўйича бўлиб ўтади:

"Халқаро муносабатлар" ва "Халқаро журналистика"	- ижтимоий-сиёсий ва халқаро мавзуларда;
"Халқаро ҳуқуқ"	- Ўзбекистон Конституцияси ва ҳуқуқшунослик;
"Халқаро иқтисодий муносабатлар"	- математика, информатика ва география фанлари бўйича.

Ўтказиладиган тестлар ўрта умумтаълим ва ўрта махсус таълим дастурларига тўла мувофиқ равишда белгиланади.

Имтиҳонга кечиккан абитуриентлар кейинги синовларга қўйилмайдилар.

Абитуриентнинг Университетга қабул қилинганлиги тўғрисидаги қарор Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат комиссияси томонидан барча тест синовлари натижасида олинган баллар йиғиндиси ва ўқув ҳақи тўланганлигини тасдиқловчи молиявий ҳужжат асосида қабул қилинади.

Университетга ташқи давлатлар фуқароларини қабул қилиш контракт-шартнома асосида амалга оширилади.

Қабул комиссиясининг манзили: 700137, Тошкент шаҳри, Буюк Ипак Йўли кўчаси, 54-уй, 2-и ўқув биноси.

Маълумот учун телефонлар: (3712) 67-08-60, 67-83-15.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ 1992 ЙИЛ 12 ФОИЗЛИ ИЧКИ ЮТУҚЛИ ЗАЕМИ

1994 ЙИЛ 30 МАРТДА АНДИЖОН ШАҲРИДА ЎТКАЗИЛГАН 8 ЮТУҚЛАР ТИРАЖИНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

ЮТУҚЛАР ЗАЕМНИНГ САККИЗ РАЗРЯДИДАГИ СЕРИЯ ВА НОМЕРЛАРИ ҚУЙИДАГИЧА БЎЛГАН ОБЛИГАЦИЯЛАРГА ЧИҚДИ:

Серия рақамлари	Облигация рақамлари	Ютуқ миқдори (сўмда)	Серия рақамлари	Облигация рақамлари	Ютуқ миқдори (сўмда)
00084	1—100	10000	25155	051*)	25000
00360	1—100	2000	25405	010*)	25000
00828	027*)	25000	25492	022*)	25000
01011	014*)	100000	25669	058*)	25000
01404	1—100	5000	26193	1—100	5000
01503	070*)	50000	26357	1—100	2000
01950	022*)	25000	26707	1—100	5000
02091	077*)	25000	27193	1—100	5000
02300	1—100	5000	28341	099*)	25000
02387	1—100	5000	28678	018*)	50000
02890	1—100	2000	28833	044*)	25000
03588	1—100	5000	28840	1—100	5000
03891	1—100	5000	29113	029*)	25000
04102	1—100	10000	29382	1—100	5000
04339	1—100	2000	29928	034*)	25000
04728	1—100	5000	30293	1—100	5000
05422	1—100	5000	30364	1—100	2000
05622	1—100	5000	30728	081*)	25000
05720	1—100	5000	30766	039*)	50000
05861	1—100	5000	31257	1—100	5000
05898	059*)	50000	31386	1—100	2000
06026	1—100	5000	31524	067*)	25000
06039	030*)	50000	31673	030*)	50000
06510	023*)	25000	31959	1—100	5000
06513	1—100	5000	32046	097*)	50000
06810	011*)	25000	32557	026*)	25000
07960	052*)	25000	32842	1—100	5000
08012	1—100	5000	33396	1—100	5000
08315	1—100	5000	33640	1—100	10000
08659	003*)	25000	33885	1—100	2000
08937	095*)	25000	33941	031*)	25000
09169	1—100	5000	34018	020*)	25000
09305	010*)	25000	34371	018*)	50000
09347	066*)	25000	34500	1—100	5000
09645	1—100	5000	34737	1—100	5000
09810	053*)	25000	34905	1—100	5000
10124	1—100	10000	35228	1—100	5000
10514	1—100	2000	35353	1—100	5000
10627	1—100	2000	35529	1—100	5000
10744	1—100	5000	35747	1—100	5000
10875	052*)	25000	35776	1—100	5000
10878	1—100	5000	35861	1—100	5000
11637	055*)	50000	36679	1—100	5000
12778	1—100	5000	36788	045*)	25000
13425	1—100	10000	37276	065*)	25000
14065	1—100	5000	37502	082*)	50000
14189	071*)	100000	37654	001*)	50000
14355	1—100	5000	37661	089*)	25000
14468	023*)	25000	37752	074*)	50000
15041	1—100	5000	37868	1—100	5000
15645	1—100	5000	38106	1—100	5000
15806	1—100	5000	38125	010*)	25000
15826	1—100	5000	38261	1—100	5000
16315	032*)	50000	39077	1—100	5000
16364	1—100	10000	39534	039*)	50000
16599	050*)	250000	39589	1—100	5000
16918	1—100	2000	40178	031*)	50000
16935	1—100	5000	40318	1—100	5000
17038	1—100	5000	40608	1—100	5000
17461	061*)	25000	41252	1—100	10000
17606	1—100	2000	41301	026*)	25000
17656	1—100	5000	41466	1—100	5000
17671	005*)	25000	41501	1—100	5000
17807	1—100	5000	41569	100*)	25000
17829	1—100	2000	41612	1—100	5000
17843	1—100	2000	41752	1—100	5000
17862	096*)	25000	42268	071*)	100000
18178	002*)	100000	42467	1—100	5000
18282	1—100	2000	42516	1—100	10000
18309	1—100	5000	42592	1—100	5000
18433	080*)	50000	42688	1—100	5000
18535	002*)	50000	42873	1—100	5000
18547	1—100	5000	43002	1—100	5000
18599	099*)	25000	43061	1—100	5000
19033	1—100	2000	43130	1—100	5000
19045	1—100	2000	43341	1—100	2000
19432	1—100	5000	43475	1—100	5000
19591	047*)	25000	43746	045*)	25000
19622	1—100	10000	44288	1—100	5000
19671	1—100	5000	44660	1—100	5000
19730	028*)	50000	44944	1—100	5000
19947	1—100	2000	45196	1—100	2000
20037	080*)	50000	45672	096*)	25000
20702	1—100	5000	46000	011*)	25000
20851	015*)	50000	46800	094*)	50000
21320	1—100	5000	46969	032*)	50000
21489	1—100	5000	47221	1—100	5000
21653	008*)	50000	47242	057*)	25000
21862	075*)	25000	47364	075*)	25000
22063	009*)	25000	47446	1—100	10000
22078	062*)	50000	47753	1—100	5000
22591	039*)	25000	48038	075*)	25000
22822	1—100	5000	48283	082*)	50000
22865	097*)	25000	48372	1—100	2000
23349	1—100	5000	48733	028*)	25000
23671	1—100	5000	49072	017*)	25000
23678	1—100	5000	49349	1—100	5000
23819	1—100	5000	49402	082*)	100000
24005	1—100	5000	49773	025*)	25000
24952	1—100	2000	49967	1—100	5000

***) Шу сериядаги облигациянинг қолган 99 номерига 2000 сўмдан ютуқ чиқди.**

Жадвалда 500 сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган. 1000 сўмлик облигацияларга бир хил миқдорда 10000 сўм, 5000 сўм ва 2000 сўм ютуқ чиққан тақдирда, ютуқ чиққан сериядаги облигацияларнинг барча номерларига айнан, 20000 сўм, 10000 сўм ва 4000 сўм ютуқ тўланади.

1000 сўмлик облигация номерларидан бирига 25000, 50000, 100000 ва 250000 сўм миқдоридаги ютуқ чиққанда унинг иккинчи номерига 2000 сўм ютуқ чиқади ва облигация бўйича 27000, 52000, 102000 ва 252000 сўм тўланади.

250 сўм қийматидаги облигацияларга 500 сўмлик облигацияга чиққан ютуқнинг ярми тўланади.

Ютуқ чиққан облигацияга унинг бевосита қиймати ҳам киради.

Ушбу жадвал расмий ҳужжат ҳисобланиб, Ўзбекистон Республикаси Жамғарма банки муассасалари ютуқларни белгиланган тартибда тўлайдилар.

Ютуқлар тиражи комиссиясининг раиси — Андижон шаҳар ҳокими

Х. ХАЛИЛОВ.

Масъул котиб — Ўзбекистон Жамғарма банк бошқаруви умумий хизмат кўрсатиш бошқармасининг бошлиғи

А. ҲАЙДАРОВ.

70 йиллик тўйини нишонлаётган «Муштум» журнали — таҳририятимиз меҳмони

ЎЗБЕКНИНГ ҲАҚИҚИЙ ДАСТЁРИ

Ўзбек ҳажвиётининг бобокалонлари Абдулла Қодирий ва Ғози Юнуслар унга «Муштум» деб от қўйганлар ва «Бу «Муштум» зўрлик муштуми эмас, ҳақлик муштумидир, у золимлар эмас, мазлумлар муштуми» дея яхши ният билдирган эдилар.

Ана ўшандан бери жумҳуриятимизни «Муштум»сиз тасаввур қилиш кўп мушкул. Етмиш йил давомида бирорта газет-журнал йўққи, ўз номини, ўз йўлини, ўз иш қуролини ўзгартирмаган бўлсин. Бироқ «Муштум» ўзбекнинг ҳақиқий дастёри бўлиб қолди. Номини ҳам, асосий иш қуроли ҳисобланмиш — кулгисини ҳам ўзгартирмади.

Бу, албатта, кўпам осон кечмади. Дастлаб у юрт истиқболи ва истиқлолидан тасаввурида фол очиб юриб, халқ нонига кўз олайтирган, унинг ҳамиятига тегувчи, шаъни-шавкатини топтовчиларга қарши аччиқ-нордон гаплар қилди. Мутаассиб, порахўр, тўра, ўғри, текинхўр ва қиморбозларнинг устидан кулди. Лекин бу узоқ давом этмади. Гоҳида «Муштум» бировларнинг қўлида чирмандага айланган пайтлар ҳам бўлди. Чунки мафкура ўзгарган, қалбу иймон ўзгарган, «Муштум»нинг ҳам, муштумчиларнинг ҳам қўли осмондан, оёғи ердан узилган эди. Лекин ўша йиллари ҳам А. Қодирий, Ғози Юнус, Комил Алиев, Тавалло, Ғулом Ғафуров, Жалол Машрабий, Ғ. Ғулом, А. Қаҳҳор ва бошқалар кимдан кулишни, қандай кулишни билганлар.

Фақат 65—70 йилларга келиб, «Муштум»нинг танқид доираси бир мунча кенгайди. Шу йилларда ўзбек карикатура (масхара расмлар) санъатига бир гуруҳ талантли ёшлар кириб келди. Телман Муҳаммедов, Н. Иброҳимов, А. Холиқов, А. Ғуломов, Т. Жамолиддинов, С. Субҳонов, А. Қамбаров ва бошқалар.

Худди ана шу йилларда Ғафур Ғулом, Саид Аҳмад, Собир Абдулла, Мирмуҳсин, Чархий, Уйғун ва бошқалар ўзбек ҳажвиётида, айниқса, баракали ижод қилдилар.

Ўзбек ҳажвий адабиётининг ҳозирги авлоди олтмишинчи йилларда «Муштум»да ўз қаламини чархлаган десак, хато қилмаган бўламиз. Етмиш йил мобайнида «Муштум»нинг пушти камаридан ўнлаб баркамол фарзанд (образ)лар туғилди. Булар Калвак маҳзум, Мавлави Пўстун, Норилла Нарвоний, Қақажон, Матмуса, Уста Гулмат, эшик ортида ғимирлаб юрган Ғийбатулло ва Ғурбатуллолар.

Азиз биродарлар! Кулгию қаҳқаҳага тамойили, ҳусни камолатда шамойили ўзгача азиз ватандошлар. Ишончимиз комилки, яна узоқ йиллар «Муштум» сизнинг хизматингизда бўлади. Унинг келажак асрларга етгулик ўз дастури бор. Бу она халқимизни ҳамиша шод-хуррам ва бахтиёр кўриш; яхши кунда ҳам, оғир кунда ҳам унинг ёнида бўлиш; энг асосийси, Ватанимиз мустақиллигини ёмон кўзлардан асрашдан иборат.

• Аччиқтош

ПУЛСОЧАРЛАР

Эскигина «Москвич»да катта трасса бўйлаб имиллаб кетаётган эдик, орқадан бир неча машинанинг бараварига босилган мусиқали, мусиқасиз сигнали, очиғи чинқириғидан ўзимизни аранг четга олдик. Анвойи рангдаги лента ва қўғирчоқлар билан безатилган «ГАЗ-31», «Форд», «Волво», «Тойота» ва яна аллақандай маркали ўнга яқин машина шовқин солиб, шитоб билан ўтиб кетди. Машиналар ойнасидан каллалар кўринди, масталаст (эҳтимол, маст эмасдир!) йигитлар қийқиришиб. йўл бўйи даста-даста пулларни сочиб боришар, пуллар пилдираб учиб, йўл четидаги жарликка қўнарди.

— ЗАГС! — деди дўстим.

— Тўхтатинг.

— Нега?

— Пуллардан терамиз, — дедим.

— Ҳе, вақт зиқ, қолаверса, жарликка тушиш осонми.

Йўл бўйи суҳбатимиз пул ҳақида давом этди. Дўстим бир тижоратчининг тўйи ҳақидаги ҳангомаларни мароқ билан ҳикоя қила бошлади

Қуда тарафлар санъаткорларга пул қистириш бўйича «Ким ошди» ўйнашибди. Куёвнинг отаси биринчи галда бели букилмаган беш юзталик бир дастани очиб, келин-куёвнинг бошидан сочибди. Қизнинг отаси ҳам «ор-номусли» экан. Бўш келмабди: бир даста минг сўмликни даврада чирпирак қилибди. Ўсмирлар, айрим бўзболалар ҳам ўзини пулга ташлашибди. Бир гўдак оёқ остида қолиб, чинқирибди. Биғиллатиб кўтарганча уни даврадан олиб чиқибдилар. Буям бир томоша-да! Қудалар қарашса, бу билан обрў олиш душвор. Осон йўлини топишибди. Келиннинг отаси қизил лентага бешмингталиклардан гулчамбар ясаб, обрўли санъаткорнинг бўйнига ташлабди. Куёв онасининг томирида Ўзбек ойим қони оқаркан, шунинг учун тезда ўн мингталиклардан ҳаворанг лентага тизиб, ўша мансабдор санъаткорнинг бўйнига осибди. Роса қийқириқ, чапаквозлик бўлди.

— Оқибат нима бўлди? Ўша келин-куёв бахтлими ҳозир?

— Уларни билмадим-а, бироқ хотин қуда тижорат билан бир ёққа кетган эди, ўша ерда қамалиб қолибди. Телевизорни иккинчи программасида айтишди.

Ҳа, яна бир ҳангома. Замонавий бойваччалардан биттаси бир чўнтагига бир даста мингталик, иккинчисида бир даста ўн мингталикни солиб тўйга боради. Ебичишади. Давра қизигач, ўша бойвачча чўнтагидан пулни олиб санъаткор (отарчи деса ҳам бўлади)нинг бошидан сочиб юборади. Қайтиб келиб жойига ўтиргач, унинг кўзлари олаланиб, юраги ёмонлашади. Сабаб: кайф билан мингталик ўрнига ўн мингталик дастани сочганини сезиб қолади.

Авваллари тўйда санъаткорнинг ёлғиз ўзи давра ораларди. Ҳозир болалар унга эргашиб давра оралашади. Айрим ота-оналарнинг «Бизнинг ўғилча кечаги тўйдан ўттиз беш минг сўм териб келди» дея мақтанишига нима дейсиз? Бу гапни оддий деҳқон айтса ҳам майли эди. Зиёли ўқитувчининг оғзидан эшитгач, ёқа ушламасдан иложингиз қанча. Нималар бўляпти ўзи? Нима бу? Ўзбекона мақтанчоқликми?

Йўлда давом этамиз.

Бизни чўчитиб ўтган «ЗАГС карвони» йўл бўйидаги «Тошлоқ» кафесида ором оларди. Тушдик. Келин-куёвнинг дўст ва дугоналари курсиларда ўтиришар, дастурхонда рангоранг, узун-қисқа хорижий шишалар. Кабобхўрлик. Қўшиқ авжида. Кенг қизил шимли йигит даврани видеога олади. Мўйловли даванг йигит эса олдига бир даста эллик сўмликни очиб қўйган.

Ўзимни тутиб туролмадим. Унга яқин бориб, танбеҳ бергандек бўлдим.

— Ука, ана шу қилаётган ишингиз яхши эмас.

—Қайси ишим? —деди у кабоб чайнаб туриб.

— Пулни исроф қилишларинг, пул ҳам тириклик воситаси. Увол ахир...

Мўйловли йигит оғзидагини эран-қаран чайнаб туриб:

—Менга қаранг, ака, пулни ўзим топган бўлсам, сизга нима? Айтмоқчи, бу кафенинг оти нимайди?

— «Тошлоқ».

— «Тошлоқ» дедингизми? Унда, тошингизни теринг!!

Куёвнавкарлар «хо-хо»лашди, келин ва дугоналари «хиринг»лашди.

Бошимдан бир челак совуқ сув ағдарилгандай бўлди. Урай десам, кучим етмаса, сўкай десам уларнинг байрамини бузган, ширгуручга туз сепган бўламан. Аламимни ички монологдан олишга мажбур бўлдим: Наинки бу ёшлар пул мустақил Ватанимизнинг бойлик рамзи, одамлар орасидаги муомала воситаси эканлигини, унда давлатимиз туғроси ва туғининг рамзи туширилганини кўришмаса? Пул осон топиларкан, деб билганларини қилишаверадими? Ахир пул — ош-нон-ку! Тирикчилик воситаси-ку... Яна пулга қандай таъриф керак?

Тўғри, бир пайтлар тўйхонада «тўйбола» бошидан чақа сепилган, уни одамлар ният қилиб, битта-иккита териб олиб, болаларнинг дўпписига қадаб қўйишган. Лекин бирор пайт бирор мамлакатда бу хил, истаган ерда қоғоз пулларни сочишмаган, оёқ ости қилишмаган. Бу ҳам етмагандек айрим ёшларнинг беш мингталик, ўн мингталикларни майда-майда йиртиб сочишларига нима дейсиз? Бу — ваҳшийлик, қолаверса, кўрнамакликдан бошқа нарса эмас.

Бундайларнинг урчишларига сабаб—атрофдагиларнинг бефарқ, лоқайд қарашлари. Уларга қарши якка-якка курашиб бўлмайди. Якка курашсангиз, уриб, оғзингизу дилингизни қон қилишади. Уларни кўпчиликлашиб, бу ҳам бўлмаса, қонун йўли билан инсофга чақириш лозим. Акс ҳолда, бу иллат урфиятга бора-бора расмиятга айланиб кетиш эҳтимоли йўқ эмас.

Пулни истаган ерда ҳудабеҳудага сочиб, исроф қилгунча, хайр қилинг, эҳсон қилинг, азамат бойваччалар!

Неъмат АМИНОВ.

• Диққат, эълон!

ҚЎШИҚТАРОШЛИК

Бозорга ўхшаган дунё бизга ҳам таъсир этмасдан қолмади. «Адабиёт ва санъат» бўлими жойлашган хонанинг энию бўйини ўлчаб кўриб, охири унинг бир бурчагида «Қўшиқтарошлик» воситачи дўконини очишга қарор қилдик. Мақсад (пул ишлаш, қолаверса) кейинги йилларда ҳар қадамда қулоққа чалинаётган «агар ёринг учрашувга келмаса... қандай чора-тадбир кўрасан...»га ўхшаш замонавой қўшиқлар билан беллашиш.

Қисқаси, телевизирбоп, радиёбоп, тўйбоп, чўнтакбоп қайроқи-сайроқи қўшиқлар «заказ» қилиш ниятингиз бўлса, бизнинг дўконга келаверинг, у ёғини ўзаро келишамиз...

Ҳа, айтганча, журналда рекламага мўлжалланган турли мавзулардаги қўшиқлар мунтазам бериб борилади. Қуйида ашинақа қўшиқлардан бирини ўқийсиз.

МУНЧОҒИМ ТУШДИ СОЙГА...

Мунчоғим тушди сойга,
Сувлар оқизиб кетди.
Юрагимни берган ёр,
Кўнглимни бузиб кетди.
Мунчоғим тушди сойга,
Суйсам, йиғлайман энди.
Қиқир-қиқир кулманглар,
Куйсам йиғлайман энди.
Тилла, тилла балиқча,
Топиб бер мунчоғимни.
Ишонганим қайдадир,
Куйдирди шўх чоғимни.
Қизил мунчоқ чўкдими,
Умидимни узайми?
Ёрим хабар бермаса,
Фалакка қўл чўзайми?
Фалак, фалак, жон фалак,
Қилма мани кўп ҳалак.
Мунчоғимни олди ул
Сийратим кимга керак?!
Мунчоғим тушди сойга,
Сувлар оқизиб кетди.
Юрагимни берган ёр,
Кўнглимни бузиб кетди.

Дўкон мудири А. ОБРЎЙ.

Навбатчи қўшиқтарошлар: А. САМАРҚАНДИЙ, Амири БОЛА.

• Ақдан, бақдан

МУҲТОЖЛИК

Вагонда кимдир қичқирди:
— Ёрдам беринглар! Бу ерда бирорта дўхтир борми, ўзи?
Қўшни купедан бир эркак чиқиб келди.
— Мен дўхтирман, кимга ёрдам керак?
— Менга, —деди ҳалиги йўловчи. — Айтинг-чи, «а» билан бошланувчи олти ҳарфдан иборат томоқ касаллиги нима?

МЕНИКИ ЭМАС

Кемада ёнғин чиқди. Шовқин-сурон. Йиғи-сиғи. Фақат бир йўловчи жуда хотиржам.
— Эй, менга қаранг, — деди кимдир, — кўрмаяпсизми, нималар бўляпти?
— Нималар бўляпти? — деди у ўша хотиржамлик билан.
— Ахир кема чўкаяптику!
— Менга нима? Ахир кема меники эмас-ку.

МИННАТДОРЧИЛИК

Тиш дўхтири мижозини кўрмоқда.
— Арақ ичасизми?—деб сўради у.
— Раҳмат, дўхтиржон, — деди мижоз. — Ҳозиргина ресторандан чиқиб келяпман.

КУТИНГ

Поездда вагон оғаси йўловчини огоҳлантирди:
— Чекишга фақат бошқа йўловчиларнинг рухсати керак.
— Ахир купеда бир ўзимку.
— Унда бошқаларнинг келишини кутасиз, — деди вагон оғаси.

БИЛМАЙСИЗ-ДА

Ҳимоячи судда ўз мижозидан сўради.
— Хотинингизга нима хусуматингиз бор? Ахир у шу қадар чиройли-ку, ажралиш шартми?
— Менда жуда чиройли ботинка бор, лекин у оёғимни сиқиб, қавартириб ташлашини сиз қаёқдан биласиз?

Ш. ДЕҲҚОН таржималари.

• Хотира

ЖОНКУЯР САРДОР

Ўзбек адабиёти ва маданиятининг кўзга кўринган намояндаларидан бири, қўшиқчи шоир ва ҳажвчи журналист марҳум Акмал аканинг табаррук номини «Муштум» журналининг 70 йиллиги нишонланаётган шу кунларда яна бир бор эслаб ўтсак, у кишининг руҳлари шод бўлғай деб ўйлайман.

Журналистикага 1926 йили кириб келган, ўзининг хабар ва мақолалари билан вақтли матбуотда фаол қатнашиб, дастлабки лавҳа, репортаж ва очерклари биланоқ газетхонлар меҳрини қозонган Акмал Пўлат ижодида сатира ва юмор, ҳажвий ҳикоялар, шеърлар, латифалар, фельетонлар алоҳида ўрин тутади.

Мавриди келди, Акмал Пўлатнинг «Муштум» журналида бош муҳаррир лавозимида (1955—1961 йиллар) самарали ишлаганлигини айтиб ўтмоқ даркор.

Акмал Пўлат муҳаррирлик қилган «Муштум» журналининг деярли ҳар бир сонида унинг ҳажвий асарлари чиқиб турарди.

Мен дилкаш дўстимиз, ёшларнинг меҳрибон мураббийси Акмал ака билан жуда кўп суҳбатлар қурганман, тонготар кечаларни бирга ўтказганман, республикамиз колхоз ва совхозларини бирга кезганмиз. Мабодо Акмал Пўлат катта йиғинларда минбарга чиқиб шеър ўқиса, эҳтирос билан гапирса, сўзамоллиги билан йиғилганларни ўзига жалб қилиб олганлигини кўп марта гувоҳи бўлганман. Унинг «Кулгу—жон озиғи» деган мақоласида шундай фикрлар айтилган эди: «Область, шаҳар ва район газеталари саҳифаларида ҳажвия ва кулги учун алоҳида юмор-сатира бўлимлари ташкил қилинса қандай яхши бўлар эди».

Кулги шайдоси Акмал Пўлатнинг орзулари ушалди. Ҳозир газета ва журналларда сатира-юмор бўлимлари ташкил этилган.

Акмал Пўлат «Муштум» журналининг бош муҳаррири бўлиб ишлаган вақтида журнал саҳифаларида ҳажвий-юмористик асарларни, шеърий фельетонларни кўпайтириб, уларнинг ғоявий ва бадиий савиясини янада оширишга, турмушимиздаги иллатларни фош қилишга, камчиликларни дадил очиб ташлашга, муаллифлар билан ишлашни яхшилашга катта эътибор берарди. Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Мақсуд Шайхзода, Миртемир, Мумтоз Муҳамедов, Иброҳим Раҳим, Ҳамид Ғулом, Саид Аҳмад каби адибларимиз Акмал аканинг олдига келишар, суҳбатлашиб, чақчақлашиб кетишар, «Муштум»га мавзу танлашда маслаҳат ва ёрдам беришар, ўзлари ҳам ёзиб туришарди.

Акмал ака «Ўткир қурол» деб номланган мақоласида сатира ва юмор адабиётимизнинг энг муҳим, жанговар ва оташин жанрларидан бири эканлигини таъкидлаб, қуйидагиларни ёзади:

«Сатира ҳаётдаги ва кишилар онгидаги барча эскилик қолдиқлари ва иллатларини заҳарли, аччиқ тил билан аёвсиз фош этса, юмор — самимий дўстлик, ҳазил ва киноя йўли билан хато ва камчиликларни тузатишга ундайди».

Муаллиф сатира ҳеч қачон сиёсатдан четда турмаганлигини алоҳида уқтирарди.

Акмал Пўлат журналнинг бош муҳаррири сифатида бошқаларга ўрнак бўлиб, ўзи айтган сўзларга амал қилиб, турмушимизда учраб турадиган баъзи иллатларни ҳажвий шеър, масал, ҳазил қўшиқлари, фельетонлари ва ўткир танқидий мақолалари билан фош этди. «Муштум» кутубхонаси» сериясини ташкил этди ва қатор рисолалар чиқартирди. «Муштум»да босилиб чиққан ва кейинчалик «Қилпиллама», «Такасалтанг», «Севмаганга суйкалма» тўпламларига киритилган «Тил бошқаю, дил бошқа», «Хизматга туҳмат», «Узун тил», «Фитна ўлдирди», «Жон талвасаси», «Қора юраклар», «Эрк ва муҳаббат ўғрилари» сингари қатор шеър, фельетон ва памфлетлари Акмал аканинг қаламига мансубдир. Халқ тўқиган афсонавий ҳикоя асосида усталик билан ёзилган ва республикамизда шов-шувга сабаб бўлган «Туҳмат ва Илон» деган машҳур фельетонида фитначи иғвогарнинг жирканч башараси заҳарли илонга ўхшатиш йўли билан очиб берилади.

Атоқли қўшиқчи шоир, ҳажвчи журналист, «Муштум»нинг жонкуяри Акмал Пўлат бугун орамизда бўлмаса ҳам адабиётимиз ва журналистикамизнинг бой меросига айланган асарлари билан яшамоқда ва курашмоқда.

Зиёд ИСЛОМ ўғли.

СУРАТДА: журнал жамоаси.

ҚУЛОҚҚА ЧАЛИНГАН ГАПЛАР

— Жуда маданиятсиз одамсан-да, Мамарайим, потинкани пайтавасиз кийибсан-ку!

* * *

— Хотин кишини калтаклаш яхши эмас, бу номардлик. Менга ўхшаб тез-тез янгилаб турсанг, бошқа гап.

* * *

— Маданиятли одам дегани шуки, ундайлар хотинига бизга ўхшаб пул эмас, гул олиб боради.

* * *

— Авваллари шолчага дастурхон солиб овқатланиб юрардик. Барака топгур шаҳарлик келиним сепига қўшиб «пианино» деган хонтахта ҳам олиб келибди.

* * *

— Эскирган сочиқларни этигимга пайтава қилиб олдим. Бу ишнинг шу томони яхшики, ҳаммомга борадиган бўлсам, сочиқ кўтариб юрмайман.

Баҳром ОБИДЖОН

•Ҳа... зил!

РЎЗИ ЧОРИ—«ОШ- ХУДОЙИ» БЕРАРМИШ...

Тўсатдан шаҳар узра «миш-миш» тарқалди: Машҳур рассом бобо — Рўзи Чори «худойи» берармиш...

Рўзи аканинг таниш-билишлари, дўстлари таҳликага тушиб қолишди. Телефон гўшакларида, трамвай ўриндиғида, чойхонада, бурчак-чорраҳаларда, Шукур Холмирзаевнинг Дўрмондаги «ҳужра»сида, Нодир Норматнинг «дача»сида, қўйингки ҳамма жойда, суҳбат мавзуси Рўзи Чорининг берадиган «ош-худойи»си хусусида бўларди...

Кўпчилик ҳайрон: Рўзи Чорининг ота-онаси ким, қаерда ва қачон қазо қилган? Буни камдан-кам одам биладй. Билганлар ҳам рассомнинг улар руҳига атаб «ош-худойи» берганидан ҳалигача «кекириб» юришибди. Бунга кўп бўлгани йўқ. Рўзи Чори етимхонада тарбияланганы маълум. Яқин-қариндош кишилардан ҳеч ким қазо қилган эмас. Бўлса ҳам, ҳарҳолда ота-онаси эмас. Бу кунлар Рўза ҳайити ҳам, Қурбон Ҳайити ҳам эмас ёки Рўзи ака уйқуларида босинқирадилармикан? Балким тушига марҳум ота-оналари кириб, «қилкўприк»дан миниб ўтадиган жонлик қани», деб сўрадиларми? Хиёбондаги лўли аёл бирор «гап» солдими?.. деганлар ҳам бўлди.

Хуллас, саволлар кўп-у, жавоб мужмал — ҳеч ким ҳеч нарса билмайди. Ҳойнаҳой, ташвишда юрган бўлсалар ёнларида бўлайлик, «худойи»ларининг сабабини биламиз, бошларига ғам тушган бўлса шерик-далда бўламиз, деган хаёл билан ҳузурларига йўл олдик. Юзларимизга ташвишли, ғамнок тус бериб, иш жойлари — рассомлик устахоналарига кириб борганимизда, Рўзи ака чуқур ўйга чўмган, фаришталар уя қурган дилбар соқолларини силаганларича, паришон ўтирган эканлар. «Худойи» масаласи ҳам рост бўлиб чиқди:

— Биласизлар, мен етимхонада ўсганман. Отам — Компартия, онам — Совет ҳукумати, деб ўргатилганмиз, шуни тан олгандим. Энди улар йўқ. Иккаласи бирин-кетин «қазо» қилди, — кўзларига қалқиб келган ёшларни артдилар. — Шунга худойи берсам дегандим. Ота-онага, ўлгандан сўнг худойи бериш фарзанд учун қарз эканлигини биламан, — бироз сукутдан сўнг давом этдилар Рўзи ака. — Аммо бир-икки масала ўртага тушиб турибди. Нодир Норматга маслаҳат солсам, у менга: «Яхши ўйлабсиз, Рўзи ака, фақат бир лозим жойи бор, — қон чиқариш керак! Сўядиган молингиз қора рангли, бурама шохли қўчқор бўлмоғи, унинг юқори лабининг чап четида холи бўлмоғи даркор», деди.

Хуллас, Рўзи ака лабида холи бор, бурама шохли қора қўчқор топган куни муаммо ҳал бўладиган бўлди. «Худойи»га бораверасиз...

Файзулла ҚИЛИЧЕВ.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25. Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ

● МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир Ҳ. Сатторов, навбатчи Ю. Ҳамидов.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г.—906 80332 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6 Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 22.30